

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Vývoj oborových periodik předmětu výtvarná
výchova

The development of the Art Education Subject Periodicals

Vypracovala: Věra Šimánková
Vedoucí práce: PhDr. Aleš Pospíšil, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne .....

.....

Věra Šimánková

Děkuji vedoucímu práce, PhDr. Aleši Pospíšilovi, Ph.D., za cenné rady a odborné vedení mé práce. Poděkování patří i Katedře výtvarné výchovy Jihočeské univerzity za poskytnutí přístupu do archivu periodik.

Abstrakt

Diplomová práce s názvem *Vývoj oborových periodik předmětu výtvarná výchova* je rozdělena na dva oddíly, a to na část teoretickou a praktickou. Jejím cílem je přiblížit vývoj periodik s důrazem na význam, který přináší svému oboru.

Teoretická část se zabývá nejdříve vývojem výtvarné výchovy ve školní praxi v závislosti na dobovém a společenském kontextu. Tyto aspekty jsou pro vývoj a existenci odborných časopisů klíčové. Dále se věnuje výtvarným periodikům a jejich významným osobnostem.

Praktická část nás seznámí s pojmem poster, jehož hlavním úkolem je pojmut vývoj periodik výtvarné výchovy přehledově.

Klíčová slova: výtvarné periodikum, výtvarná výchova, vývoj, poster.

ŠIMÁNKOVÁ, Věra. *Vývoj oborových periodik předmětu výtvarná výchova*. České Budějovice, 2015. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce PhDr. Aleš Pospíšil, Ph.D.

Abstract

The diploma thesis called *The Development of the Art Education Subject Periodicals* is divided into theoretical and practical parts. Its aim is to introduce the topic of the periodical evolution and emphasizes the importance for its field of studies.

The theoretical part deals with the development of Art within the school practice throughout the time and social context (these aspects are essential for the development and the existence of the periodicals); the art periodicals and significant figures.

The practical part explains the term poster. Its main task is to summarize the development of Art periodicals.

Key words: the Art periodical, Art Education, the development, poster.

OBSAH

Úvod	7
I. Teoretická část	9
1 Výtvarná výchova jako vyučovaný předmět	10
1.2 Počátky vyučování kreslení.....	10
1.3 Přelom století a proměny ve vývoji kreslení.....	13
1.4 Období 1. světové války a vliv kontextu doby na kreslení.....	16
1.5 Nadcházející údobí 20. a 30. let 20. století.....	17
1.6 Předválečné období a vývoj za 2. světové války	20
1.7 Formování výtvarné výchovy po 2. světové válce.....	21
1.8 Změny od počátku 60. let.....	22
1.9 Přelomový rok 1989 a otevření se novým oborovým možnostem.....	25
2 Odborné periodikum.....	27
2.1 Periodika ve sféře výtvarné výchovy.....	27
2.2 Československý kreslíř	29
2.3 Výtvarná výchova	33
2.4 Kultura, umění a výchova.....	46
II. Praktická část	50
3 Poster	51
Závěr	53
Použité informační zdroje	54
Seznam příloh	59
Přílohy.....	60
Zdroje příloh.....	76

Úvod

Zvoleným tématem této diplomové práce je *Vývoj oborových periodik předmětu výtvarná výchova*.

Periodikum vždy znamená oporu pro svůj obor, stejně tak tomu je i u oboru výtvarného. *Nový akademický slovník cizích slov A - Ž* (2005) vysvětluje pojem periodický jako „v pravidelných obdobích se opakující“. Z toho vyplývá, že časopisy mohou reagovat na aktuální situaci velice rychle, a proto je jejich vliv na obor zásadní. Zachycují proud názorů, které jsou někdy i protichůdné, a vedou tak k cenným odborným diskusím.

Soustřeďují kolem sebe významné české výtvarné osobnosti, jež do nich vnášejí život, a dávají jim podobu svou publikační činností. V odborném výtvarném periodiku je prostor pro různorodá témata – mohou být ryze informační nebo diskusní. Odkazují vždy na soudobou situaci, a to jak společenskou, tak výtvarnou. Proto se ve své práci nejdříve věnuji všeobecnému vývoji oboru, na kterém je závislá i školní výtvarná praxe. Tento kontext na sebe váže odborné periodikum se všemi aspekty, které na výtvarnou výchovu působí, jako je například *vliv dobové situace a s ním spojený vývoj výtvarného umění u nás i ve světě*. První část teoretického oddílu diplomové práce se věnuje této problematice. Navazující kapitoly poskytují základní fundament naší časopisecké publikace, jenž je reprezentován vybranými periodiky. Úplnost textu doplňují medailony osobností, které odhalují případná „skrytá“ jména, ale zahrnují také informace o povědomě známých osobnostech a utváří tak jednotný ráz práce.

Naše tradice odborných výtvarných periodik počíná vznikem *Českého kreslíře* v roce 1881. Za nejvýznamnější časopiseckou podporu považujeme *Výtvarnou výchovu*, a to už jen z hlediska vytrvalosti jejího vydávání. V letošním roce „oslaví“ významné jubileum – 80 let od jejího prvního vydání. V nedávné době

jsme zaznamenali novou aktivitu v podobě vzniku časopisu „...“, který bude mít výhradně elektronickou podobu¹ s názvem *Kultura, umění a výchova*.

Cílem této práce je přiblížit vývoj tuzemských výtvarných periodik v závislosti na dobových událostech. Nebere si za úkol pojmout veškerou výtvarnou periodickou činnost. Výstupem jsou přehledové postery, které zahrnují vývoj českého odborného časopisu *Výtvarná výchova*. Postery reprezentují především vizuální vzhled.

---

¹ ŠAMŠULA, P. Dvacet let časopisu *Výtvarná (Estetická) výchova* na Pedagogické fakultě UK v Praze. *Výtvarná výchova 1/2013*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2013. s. 4.

I. Teoretická část

1 Výtvarná výchova jako vyučovaný předmět

Vyučovací proces je určitým způsobem závislý na umělecké sféře svého oboru. Toto spojení vychází z analogie mezi vývojovými fázemi poznávání světa dítětem a jednotlivými elementy umělecké oblasti. Ovlivnění se projevuje v rovině obecné, ale i v užším okruhu, například v didaktice předmětu. „*Zřetelné korelace nutné z hlediska objektivně dané příbuznosti obou jevů jsou na první pohled patrné i mezi výtvarnou výchovou a výtvarným uměním.*“² Z toho vyplývá, že se tedy v historii vyučování výtvarné výchovy zrcadlí umělecká dobová situace, zejména její klíčové znaky a zásadní myšlenky. Umění se dotýká předmětu jako celku a není možné tyto dvě oblasti vzájemně striktně oddělit, je však důležité respektovat specifika těchto oblastí.

Významnou sférou pro tyto výtvarné oblasti jsou odborná periodika, která je značnou měrou podporují. Jejich platformou se stalo 19. století, z něhož vychází.

1.2 Počátky vyučování kreslení

„*Úzké sepětí výuky a umění, živelné a zatím více méně neuvědomělé napojení vyučování výtvarným dovednostem na dobové umělecké citění se projevilo velmi výrazně hned v počátcích vyučovací praxe kreslení.*“³ Původní koncepce nezohledňuje potřeby a osobní citění žáka. „*Cílem této výchovy mělo být vzbuzení zájmu o pochopení umění.*“⁴ Hostinský⁵ vyjadřuje názor, že výchova uměním je neoddělitelným elementem života, a to jak školního, tak rodinného. František Čáda⁶ v mnohém souhlasí s Hostinským a pro školní kreslení považuje

---

² VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 5.

³ [tamtéž] s. 6.; pozn.: chyba ve vydání: *projevilo (projevilo)*

⁴ BLATNÝ, L. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. s. 17.

⁵ HOSTINSKÝ, Otakar (*2. 1. 1847 - †19. 1. 1910). Český estetik, teoretik hudby a divadla a profesor pražské univerzity.

⁶ ČÁDA, František (*6. 4. 1855 - †14. 12. 1918). Český psycholog – problematika řeči, dětských her a kreseb, rozumového, mravního a estetického vývoje.

za nejvhodnější název *Hnutí za výchovu estetickou*, jehož záměrem je přispívat k uměleckému tvoření mládeže.⁷

„Obrat k novému progresivnějšímu kreslení nastal již v roce 1871 ministerským nařízením, kdy bylo kreslení zavedeno jako vyučovací předmět do učebního plánu obecných škol.“⁸

Náplň výuky byla selektována učiteli, kteří se řídili svými uměleckými postoji a dobovým uměleckým názorem. Byly to obvykle činnosti, jež nepředpokládaly větší zapojení kreativity studenta, například „metody pasivního kopírování, běžné používání abstrahovaných a neživotných schémat, trpné studium předloh a naprostá převaha technických úloh ...“⁹

19. století se nejvíce vyznačovalo rozšířením akademismu na školách. Byl založen na principech, které se označovaly za obecně platné bez ohledu na vývoj umění. Vytvářel pevné zákony a ty byly považovány za nadčasové. Výsledkem byly překonané výtvarné formy, ustrnutí na určitém vývojovém stupni, který se příliš neměnil po několik generací. V počátcích předmětu kreslení byl tento vliv nejmarkantnější a byl do škol přijat beze změn. V praxi to znamenalo: *„... lineární kreslení podle sádrových odlítků, dřevěných a drátěných modelů. Velmi časté je kopírování architektonických prvků a vůbec převaha geometrických tvarů, pěstování ornamentů a kompoziční cvičení. Pokud se objevuje přírodní motiv, pak jen v idealizovaném či ornamentálním pojetí daném předlohou. Snaha o umělecký účín je dána úzkostlivým úsilím o věrnost předloza a pečlivým vypracováním.“¹⁰* Pokusy o transformaci akademismu do jednodušších úkolů a zpřístupnění většímu okruhu žáků vyústily v rozdělení výtvarné výchovy na tři metody, a to kopírovací, stigmografickou a geometrickou.

I přes to, že tyto postupy nezohledňovaly přirozenou individualitu studentů, byly značně nepsychologické a za jejich hlavní znak považujeme mechaničnost a nevýchovnost. Přetrvávaly na našich školách dlouhou dobu.¹¹ Postupem času však učitelé získali negativní postoj k těmto metodám a sympatizovali spíše

⁷ [srov.] BLATNÝ, L. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. s. 20-24.

⁸ BLATNÝ, L. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. s. 33.

⁹ [srov.] VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 7.

¹⁰ [tamtéž] s. 8.; pozn.: překlep ve vydání: předloza (předloze)

¹¹ [srov.] VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 8 - 9.

s volným kreslením. Alois Bouda¹² vystoupil s názorem, že by školní osnovy neměly v takové míře svazovat učitele. Navrhoval rozvolnění osnov, díky jimž by učitelé byli méně omezeni ve výtvarném tvoření se žáky.¹³

Navzdory situaci na českých školách se výtvarné umění na konci 19. století začalo proměňovat a otevírat novým možnostem. „... nová společenská realita vyžadovala od umělců nový obsah i formu. Umění se muselo náhle vzdát tradičních postupů, konvenční látky i zastaralého uměleckého cítění.“¹⁴

V tomto období ovlivňoval uměleckou tvorbu realismus a vedl k pravdivému zobrazování života. Tyto tendence vygradovaly až do impresionismu, který ukázal nové možnosti v zobrazování s důrazem na smyslové vnímání.¹⁵

V roce 1896 se začíná vydávat periodikum *Volné směry* (A. Studnička¹⁶). Je prvním výtvarně-pedagogickým časopisem, který přináší názory podněcující k novým pedagogickým cílům. Soustředí se kolem něj secesní umělci, jako například Kotěra¹⁷, Preisler¹⁸ a Sucharda¹⁹. Do školního vyučování pronikají nové tendence, zaměřené na osobnost a psychologii dítěte. „... šlo o paralelní snahy nahradit strnulost a šablonovitost konvenčně tradované a zvnějška přijaté normy – chladně objektivizující – subjektivně prožitou, autentickou a živou individuálností a účastí.“²⁰

---

¹² BOUDA, Alois (*25. 1. 1867 - †29. 12. 1934). Český středoškolský profesor, malíř, kreslíř a redaktor estetických časopisů.

¹³ [srov.] BLATNÝ, L. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. s. 33-36.

¹⁴ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 10.

¹⁵ [srov.] BLATNÝ, L. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. s. 83.

¹⁶ STUDNÍČKA, Alois (*6. 2. 1842 - †9. 9. 1927). Fyzik, technolog, národopisec, práce a ediční činnost z oborů technického a výtvarného kreslení, geometrie, národopisu a dělnické problematiky.

¹⁷ KOTĚRA, Jan (*18. 12. 1871 - †17. 4. 1923). Český architekt, urbanista, teoretik architektury, návrhář nábytku a malíř.

¹⁸ PREISLER, Jan (*17. 2. 1872 - †27. 4. 1918). Český malíř a vysokoškolský profesor.

¹⁹ SUCHARDA, Stanislav (*12. 11. 1866 - †5. 5. 1916). Český sochař.

²⁰ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 12.

1.3 Přelom století a proměny ve vývoji kreslení

Počátek 20. století přináší zřetelnější změny ve vyučovaném předmětu kreslení. Nové myšlenky reformní pedagogiky jsou opřeny o názory J. J. Rousseaua²¹ a J. H. Pestalozziho^{22, 23}. Dále se rozvíjí stále větší zájem o psychologii dítěte a o principy v dětské kresbě. Podstatný byl vliv impresionismu a secese, který na výuku působil již na sklonku 19. století především svými nekompromisními odklony od zvyklostí. Tyto směry působily téměř současně, ale jejich vliv lze bez obtíží rozeznat. Secese se pokoušela pojmout všechny druhy umění a být komplexním uměleckým slohem. Do školního kreslení pronikla v podobě pasivních secesních prvků. Impresionismus vnesl do předmětu výtvarné výchovy více citovosti a dává klíčovou úlohu zrakovému vjemu. „... kreslení přestává hledat cíl v napodobení cizího vzoru a orientuje se více na samostatnější práci. V oblasti námětové to znamenalo snahu zasadit látku výtvarných činností více do přítomného živého světa.“²⁴ Negativně se tento směr ve školním prostředí projevil v umělém vytváření efektů, které neměly pocitový základ, ale staly se strojenými prvky.

Pronikají k nám vlivy podněcující změny v kreslení ze zahraničí. Nové impulzy se k nám dostávají zejména přes německou a angloamerickou literaturu. Jeden z hlavních stimulů přichází z Ameriky v podobě knihy Liberty Tadda²⁵: *Nové metody ve výchově umělecké a vyučování umělecké, věcné, ruční, přírodní*, vydané v Praze v roce 1907. Stěžejní je pro něj kreslení oběma rukama tzv. „výcvik v obojručné zručnosti“, zjednodušené kreslení dle přírody a také pamětné kreslení.²⁶

Veškerá pozitiva obou směrů nemohla být plně využita, protože se vyskytovala téměř současně, a také proto, že k nám začaly pronikat vlivy uměleckých proudů, které na sebe působily často protikladně.

---

²¹ ROUSSEAU, Jean-Jacques (*28. 6. 1712 - †2. 7. 1778). Francouzský filozof a preromantický spisovatel.

²² PESTALOZZI, Johann Heinrich (*12. 1. 1746 - †17. 2. 1821). Švýcarský pedagog a edukační reformátor, filozof, filantrop a politik.

²³ [srov.] BLATNÝ, L. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. s. 73.

²⁴ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 19.

²⁵ TADD, James Liberty (*1854 - †9. 6. 1917). Americký pedagog.

²⁶ [srov.] BLATNÝ, L. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. s. 40- 41.

V samotném secesním vlivu cítíme rozpory. Přírodní motivy, na něž klade důraz, s sebou přináší určitou míru stylizace a konzervativismu, který školní kreslení archaizuje. *„Přestože s ornamentálním kreslením byla spojena určitá část vývoje výtvarné výchovy, nelze mu přiznat koncepčně větší význam než okrajový.“*²⁷ K problematice se také vyjadřuje časopis *Náš směr*, založený v roce 1910. Periodikum vytvořilo v druhém ročníku prostor pro vyjádření se k tomuto tématu, a tak vznikly různé příspěvky k anketě o *pěstování lidového ornamentu ve škole*. *„Podnět k anketě této dala schůze dne 29. května 1909, kterou svolal Ústřední spolek jednot učitelských na Moravě za příčinou vypracování osnov kreslení pro školy obecné.“*²⁸

Zdenka Vorlová-Vlčková, akad. malířka v Brně: *„Není také nijaké příčiny náš ornament ve škole odstrkovati; jeť zrovna tak klassický jako jiné staré klassické vzory, podle kterých se už dávno kreslí. A pro nás má tím větší cenu, že je výkvětem staré nádherné kultury domácí.“*²⁹

Jan Šachl, professor ve Valašském Meziříčí: *„Proto studium lidového ornamentu při vyučování kreslení lze užiti co doplněk studia a stylisace přírody, jež byla i zůstává přece jen zdrojem lidového umění a nevyčerpatelným zřídlem nejen pro nás, ale i pro příští generace.“*³⁰

E. Mikanová-Urbanová, malířka v Hradci Králové: *„Lidový ornament je vzácné dědictví naší minulosti, významné pro naši kulturu, důležitý činitel při výchově vkusu.“*³¹

J. Netolický, professor v Brně, argumentuje tím, že obnovením ornamentu bychom udělali krok vzad v přirozeném historickém vývoji společnosti.³²

„Výtvarná výchova se v dalším svém vývoji ještě do 1. světové války musela poměrně rychle a v krátkém časovém období vyrovnat s bouřlivými a rychle po sobě

---

²⁷ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 23.

²⁸ GEBAUEROVÁ, A. *Anketa o pěstování lidového ornamentu ve škole. Náš směr 1910 – 1911*. Brno: L. Hochmuth, 1910. s. 105.

²⁹ VORLOVÁ-VLČKOVÁ, Z. *Anketa o pěstování lidového ornamentu ve škole. Náš směr 1910-1911*. Brno: L. Hochmuth, 1910. s. 132.

³⁰ ŠACHL, Jan. *Anketa o pěstování lidového ornamentu ve škole. Náš směr 1910-1911*. Brno: L. Hochmuth, 1910. s. 130.

³¹ MIKANOVÁ-URBANOVÁ, E. *Anketa o pěstování lidového ornamentu ve škole. Náš směr 1910-1911*. Brno: L. Hochmuth, 1910. s. 124.

³² [srov.] NETOLICKÝ, J. *Anketa o pěstování lidového ornamentu ve škole. Náš směr 1910-1911*. Brno: L. Hochmuth, 1910. s. 125.

*jdoucími a mnohostrannými vlivy společenskými, uměleckými i vědeckými.*³³ Zájem se směřuje k individualitě a psychologii dítěte, kterou charakterizuje přirozený výtvarný projev. Dále je brán ohled na vývoj dětského výtvarného projevu a kladen důraz na jeho pedagogické vedení. Opravdový zájem umělců o kresbu a malbu dětí spadá právě do tohoto období, tedy do 20. století. Tato pozornost je spojována se vznikem expresionismu, který se slučuje se spontánním dětským projevem. Expresionismus povýšil dětskou malbu na rovnocennou umění, díky jeho snaze oprostit se od rutiny a dát průchod svým emocím. *„Nacházel v něm oporu a inspirační zdroj nejen kvůli tvaroslovné podobnosti – tj. deformacím tvaru, nepopisné výrazové a svébytné kompozici, ale zejména pro příbuznost hlubší, kterou řada umělců spatřovala v čistém, konvencemi neovlivněném dětském nitru.*³⁴

Expresionismus tedy rozvinul vývoj dětské psychologické tvorby, která pronikala do škol s různými obtížemi a v praxi potom představovala různé výsledky. Individuální přínosy byly prezentovány na *Světovém kongresu pro kreslení a výchovu uměním v Drážďanech* v roce 1912 pracemi žáků pod vedením Franze Cizeka³⁵ a z českých učitelů například pod vedením L. Švarce^{36, 37} Tito učitelé čerpali ze zásad expresionismu (i z dalších uměleckých proudů), dokázali je vhodně modifikovat do školního prostředí a motivovat ke spontánnímu užívání barvy a k nekonvenčnosti. Spontánní projev byl přijat do školních osnov kreslení, ale větší změny nenastaly. Někteří pedagogové cítili rozpor mezi pedagogickým vedením a spontánní uměleckou činností.

---

³³ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 26.

³⁴ [tamtéž] s. 28.

³⁵ CIZEK, Franz (*12. 6. 1865 - †17. 12. 1946). Rakouský malíř, pedagog a reformátor výtvarné výchovy.

³⁶ ŠVARC, Ladislav (*17. 6. 1883 - †26. 8. 1974). Český výtvarný pedagog, publikace z oboru.

³⁷ [srov.] VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 31.

1.4 Období 1. světové války a vliv kontextu doby na kreslení

Vondrák, M. (1996) charakterizuje nadcházející období první světové války: *„Různorodé snahy nově koncipovat metodiku dětské výtvarné činnosti, živelný nástup nových kreslířských směrů jako odraz bouřlivého vývoje uměleckého i velké badatelské úsilí znamenaly na jedné straně uvolnění přežívajících norem a předpisů spoutávajících školní kreslení, na druhé straně však chyběl koncepční systém nebo určité jednotící principy, na kterých by se výuka sjednotila.“* Vznikl dokonce pojem „chaos ve školním kreslení“ na základě této situace, která byla pro praxi značně komplikovaná. Pro pedagogy bylo náročné orientovat se v množství podnětů, a tak se často přikláněli k cizím názorům bez hlubšího vhledu do problematiky. Z toho důvodu byl vytvořen *tzv. nástín osnov* v roce 1918, autory Lepšem³⁸, Markem a Bendou³⁹. Základní nároky na kreslení ve škole určily *tzv. minimální osnovy*, které vytvořili Hnátek⁴⁰ a Sychr.

Rok 1918 a vznik Československé republiky také znamená průnik vlastenecké výchovy do kreslení (tvorba s národním charakterem).⁴¹

Při své genezi se neubránily neporozumění ani nadcházející směry kubismus, futurismus, dadaismus aj., i přes to, že se přizpůsobily českému prostředí, díky čemuž přetrvaly do meziválečného období. Dodnes tyto umělecké proudy považujeme za platformu našeho tuzemského moderního umění.

Typickým znakem pro toto období je hledání. Nové směry se zaměřují na nové formy zobrazování reality, které podněcují k dalším experimentům. Školní kreslení reaguje na tyto stimuly spíše pasivně, ale podněcuje k novým otázkám a motivuje k novým náhledům na dětskou výtvarnou činnost a její metodiku. Setkáváme se i s dalšími dobovými názory, které zdůrazňují kontrast mezi jednotlivými směry, také nemožnost uplatnění všech principů kontinuálně nebo jejich jednostrannost. Převažující negativní postoj najdeme i v článku Bořivoje

³⁸ LEPŠ, František (*30. 8. 1864 - †25. 9. 1927). Český středoškolský profesor, práce z oboru výuky kreslení.

³⁹ BENDA, Jaroslav (*27. 4. 1882 - †12. 1. 1970). Malíř, grafik, knižní grafik, typograf, ilustrátor, pedagog, publikace z oboru, memoáry.

⁴⁰ HNÁTEK, Bořivoj (*21. 6. 1880 - †22. 3. 1954). Český profesor fakulty architektury a pozemního stavitelství, malíř a kreslíř. Spisy z oboru výtvarného umění.

⁴¹ [srov.] BLATNÝ, L. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. s. 53.

Hnátka s názvem *Správné cesty kreslení*. Vyjadřuje názor, že výtvarné směry nepatří do všeobecného vyučování, vyzdvihuje je pouze jako užitečný umělecký vzor. Argumentuje tím, že se každé dítě vyvíjí výtvarně v podstatě stejně, a to tím, že zobrazuje své okolí, které je všem stejné jak v ohledu na národnost, tak v ohledu na umělecký směr doby. Dětská kresba např. *kočky* se nemění v závislosti na vývoji umění. Uvádí, že i osnovy pro předmět jsou mezinárodní a zaměřeny na věcné kreslení. Neuznává podřízení se jednomu „-ismu“, který dlouho nepřetrvá, své tvrzení dokládá příkladem: „secese byla také moderní, a jak je vnímán ornament dnes?“⁴² *„Zřetelnější stopy odrazu jednotlivých avantgardních směrů se projevíly z těchto důvodů v běžné výukové praxi výtvarné výchovy poměrně pozdě, většinou již mimo přímé časové souvislosti s jejich vznikem, často i jen jako jednotlivé impulsy či reflexy bez většího a širšího kontextu.“*⁴³

V poválečných letech výuka výtvarné výchovy spíše zaostává a výtvarné umění navazuje na období předválečné. Navazuje na kreslení dle přírody, projevuje se zvýšený zájem o národní ornament a krásy české krajiny.⁴⁴ Rámcově se školní kreslení navrácí ke stylizaci, a to v epoše, ve které se rozvíjí ruský konstruktivismus, funkcionalismus, vychází manifest dadaismu a také je založen Bauhaus. V praxi to tedy znamená práci dle vnějších předloh, nadužívání ornamentu apod. *„I tak se však ornament udržuje v kreslení poměrně dlouho a jeho metodickou životnost dokazují dlouhodobé diskuse, obsáhlé ankety i prohlášení v odborném i populárním tisku.“*⁴⁵

1.5 Nadcházející údobí 20. a 30. let 20. století

Naše výtvarné umění míří do nové etapy ve 20. a 30. letech 20. století působením nových výrazných motivů, které k nám pronikají. *„Odklon od převážně analytického charakteru tvorby k syntetizujícím snahám se zvláště projevily*

⁴² [srov.] HNÁTEK, B. *Správné cesty kreslení. Československý kreslíř 1936-1937*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1937. s. 49.

⁴³ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 42.

⁴⁴ [srov.] BLATNÝ, L. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. s. 59.

⁴⁵ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 44.

v architektonickém konstruktivismu, funkcionalistických a puristických snahách i neoplasticismu a měl velký ohlas i ve výtvarném umění českém.⁴⁶ V této linii je ovlivněna i výtvarná pedagogika. V kontextu konstruktivismu a funkcionalismu si školní kreslení vytváří jednotnější vztah k soudobému výtvarnému názoru a stává se tak jednomyslnějším. Stále se však pedagogické praxi nedostává tolik potřebný hlubší teoretický základ, aby mohl být nový model dokonale pochopen a přenesen správně do školní reality. Této situaci velice pozitivně přispěla „teoretická konfrontace dětského kresebného projevu s výtvarnými uměleckými díly“.⁴⁷ Dosud bylo obtížné jednoznačně tyto principy aplikovat ve školním prostředí a působily schematicky.

Podobným způsobem se projevovaly nové tendence ve školním kreslení. Tuto etapu nazýváme školním logismem. Hlavním principem, který se začíná prosazovat, je rozumově zdůvodněné kreslení. Odborná výtvarná periodika se v této době zabývala spory mezi novými logickými principy v kresbě a předcházejícími psychologickými metodami.⁴⁸ Konstruktivistickým způsobem kreslení se zabývalo hlavně periodikum *Náš směr* pod vedením F. V. Mokrého⁴⁹, od roku 1925 pod vedením Z. Loudy⁵⁰, dále pak v časopisu *Nové směry*, který byl založen Z. Loudou v roce 1927.⁵¹ Tento rozpor byl viditelný i na *V. mezinárodním kongresu pro kreslení* v Paříži v roce 1925. „V našem odborném kreslířském tisku byla výstava nazvána *labutí písni dekorativismu a ornamentalismu*, víme však, že místo konzervativního ornamentu přehlídka částečně uvedla již moderně pojatou monumentální tvorbu.“⁵²

Tento sled událostí přispěl k potřebě sjednocení výtvarné výchovy na českých školách. Puristické snahy přispěly k eliminování ornamentu ze školního kreslení a výuka se přiklonila k jednostranné konstruktivistické linii. Přetrhalo se tak větší působení výtvarného umění na výuku, proměnilo se spíše v technické

---

⁴⁶ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 51.

⁴⁷ [tamtéž] s. 52.

⁴⁸ [srov.] [tamtéž] s. 55.

⁴⁹ MOKRÝ, František Viktor (*8. 4. 1892 - †29. 10. 1975). Akademický malíř, ilustrátor, publikační a redakční činnost v oboru.

⁵⁰ LOUDA, Zdeněk (*3. 11. 1889 - †24. 3. 1963). Český středoškolský profesor, akademický malíř a redaktor výtvarných časopisů. Práce v oboru výuky kreslení a písma.

⁵¹ [srov.] VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 62 – 63.

⁵² [tamtéž] s. 56.

kreslení, které bylo založené na geometrických tvarech. Takováto změna poukazovala na to, že metodika školního kreslení zatím není pevně ukotvena a že je potřeba širšího záběru v jejím vymezení. Spojení mezi dětským výtvarným projevem a výtvarným uměním je nesporné a pro pozitivní vývoj předmětu kreslení velice důležité.⁵³ Pro žáky to často znamenalo ztrátu zájmu o výtvarnou tvorbu a narůstající odpor ke geometrickým metodám, i přesto, že předtím bylo kreslení jejich velkou zálibou.⁵⁴

Konec tohoto údobí, tedy konec 20. a 30. let, znamená zřetelný posun ve výtvarné výchově. „Nalezneme v něm snahy o experiment, zřetelně ovlivněný určitými podněty uměleckými i stále ještě bouřlivé konfrontace názorů.“⁵⁵ Ale také s sebou tyto změny přináší tíhnutí k sjednocení předmětu kreslení formou nových osnov. V roce 1928 proběhl VI. Mezinárodní kongres pro kreslení v Praze a přinesl mnoho dalších užitečných podnětů pro školní výtvarnou výchovu. Patřilo mezi ně například představení výsledků školy F. Cizeka a výtvarně-výchovných principů Bauhausu. Tato umělecko-průmyslová škola pozitivně stimulovala mimo jiné i zásady školního kreslení po celém světě. Mnoho principů je aktuálních dodnes.⁵⁶

„Po stránce užívaných námětů došlo k značné převaze motivů geometrických, konstruktivních, prostorově či architektonicky pojatých nad náměty přírodními, rostlinnými. ... Po formální stránce práce nezastírají převahu spíše racionálního, logického postupu než citového a spontánního.“⁵⁷ Obecně můžeme pozorovat průnik vlivu moderního umění, techniky a předmětu kreslení a větší didaktické zapojení zatím neověřených metod. Na této platformě vznikají tzv. pokusné školy. „Pokusné školy u nás jsou dokladem snahy našeho učitelstva o zkvalitnění výchovy a vzdělávání ve dvacátých letech tohoto století.“⁵⁸ Klady důraz zejména na individuální poznání všech dětí a přihlídnutí k vlivům, které na ně působí. Jednou ze zásad byl rozvoj spontaneity a uvolnění výtvarného projevu.⁵⁹

---

⁵³ [srov.] VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 57 – 58.

⁵⁴ [srov.] BLATNÝ, L. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. s. 59.

⁵⁵ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 65.

⁵⁶ [srov.] [tamtéž] s. 65 – 67.

⁵⁷ [tamtéž] s. 67.

⁵⁸ BLATNÝ, L. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. s. 73.

⁵⁹ [srov.] [tamtéž] s. 73.

K modernizaci výtvarného školství také výrazně přispěl například Emil Pitter⁶⁰, „...avantgardně orientovaná a všestranně erudovaná osobnost, tvořivě a harmonicky uplatňující v pedagogické sféře své vlastní výrazné výtvarně umělecké schopnosti.“⁶¹

Období čtyřicátých let je charakterizováno pokusy o oživení školní praxe. Mohli bychom se o tom přesvědčit i na stránkách tehdejšího odborného tisku. Dokladem jsou články, které vycházely. Byly to například: V. Vacek: *O tvarové kompozici* (Nové směry), F. X. Böhm: *Rozklad tvarů* (Československý kreslíř), L. Švarc: *Pohyb ve výtvarných projevech dětských* (Výtvarná výchova), Z. Pešánek: *Výtvarný kinetismus?* (Výtvarná výchova).⁶²

1.6 Předválečné období a vývoj za 2. světové války

Do vývoje naší tuzemské výtvarné výchovy začínají zasahovat sovětské vlivy a v proudu času převládají nad ostatními. V závislosti na tehdejší současnosti reaguje odborný tisk, ve kterém se v tomto období objevují pedagogické polemiky. V Moskvě vznikla střediska pro výzkum dětské tvořivosti. Působil zde A. V. Bakušinskij, který názorově navazuje na výtvarně-pedagogickou linii z předcházejících období, která odkazuje na fakt, že by prvky dětského výtvarného projevu měly být srovnávány s vývojem výtvarného umění. Dětské výtvarné práce však příliš nadhodnotil, ale z celkového pohledu je jeho přínos pro výtvarnou praxi pozitivní.⁶³

„Ve vývoji umění 20. století došlo k nejrevolučnější proměně uměleckého tvarosloví hned na jeho počátku a zdálo se, že je možné v dalším období jenom rozvíjet a opakovat nalezené. Další meziválečné avantgardy však šly ve svém úsilí znovu dál, až k samotným hranicím umění a vírou, že je nutné ještě radikálněji dokončit to,

---

⁶⁰ PITTER, Emil (*14. 5. 1887 - †18. 10. 1943). Český malíř, scénograf a výtvarný pedagog. Jedna z nejvýznamnějších osobností jihočeského výtvarného vzdělávání, jejíž renomé a publikační činnost značně překročila rámec regionu.

⁶¹ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 69.

⁶² [srov.] [tamtéž] s. 74 – 76, 80 – 81.

⁶³ [srov.] [tamtéž] s. 82 - 84, 94.

*co bylo teprve začato – přeměnu umění v samotný život.*⁶⁴ Odpovědí fašistického programu bylo uzavření Bauhausu v roce 1933. Tato fašistická agrese proti modernímu umění se projevila v uměleckých dílech soudobých autorů.⁶⁵

Eminentní postavení získal surrealismus, jehož hlavním principem je odlidštění, obrátil se k psychoanalýze a snům. V českém prostředí je reakcí na surrealismus a ostatní proudy poetismus. Meziválečné období a směřování k druhé světové válce nám dokládá provázanost a neodlučitelnost výtvarného umění s dobovým kontextem, který je velice výrazný.⁶⁶ *„Hrůzné zážitky ničivého válečného otřesu byly transformovány různorodým způsobem do řady uměleckých děl, ...“*⁶⁷

Školní výtvarná výchova v této době inklinovala k naukovosti, vyznačovala se přemírou pravidel, které měly velice daleko k tvořivosti.⁶⁸ V této etapě se spíše prohloubila propast mezi výtvarným uměním a školní praxí.

1.7 Formování výtvarné výchovy po 2. světové válce

Charakteristickým znakem pro toto období je jistá roztříštěnost. Do popředí vstupují individuality a často i extrémní polohy umění. Musíme na umění nahlížet - ještě více, než kdy před tím – v souvislosti s kontextem doby a aktuálním společenským děním.

Společnost se vyrovnávala s novým sociálním řádem, což působilo také v umění spíše zpátečnický. Programově byl propagován tzv. socialistický realismus. Situace poválečného umění již nenavázala na podnětnou předválečnou avantgardu. *„...vznikalo nebezpečí určitých jednostranností a kumulace podmínek pro vytváření nepřirozených a umělých hranic mezi tzv. socialistickým realismem a progresivními moderními proudy výtvarného umění 20. století.“*⁶⁹

Do školního vyučování proniká jednotná pedagogická předloha, tzv. socialistické školství. Negativně se projevovalo v tom, že na výtvarnou výchovu nahlíželo

⁶⁴ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 86.

⁶⁵ [srov.] [tamtéž] s. 94.

⁶⁶ [srov.] [tamtéž] s. 87 – 91.

⁶⁷ [tamtéž] s. 91.

⁶⁸ [srov.] [tamtéž] s. 92 – 93.

⁶⁹ [tamtéž] s. 9.

pouze z vnějšku a do jisté míry jednostranně. Pro běžnou praxi to znamenalo ve větší míře krok zpět a směřovala k elementárnosti bez širšího záběru v celém spektru pedagogické problematiky a jejích východiscích. Největší důraz se kladl na kreslení dle skutečnosti.⁷⁰

1.8 Změny od počátku 60. let

„Neudržitelnost některých dogmatických východisek pro koncipování předmětu se stále zřetelněji projevovала s postupným uvolňováním a alespoň dílčí liberalizací společenského vývoje.“⁷¹ 60. léta znamenají pro vývoj výtvarné výchovy počátek vzestupné tendence, která je pro výuku pozitivním posunem kupředu. Zahrnuje komplexnější a širší rozhledy v závislosti na poznatky z předchozích období. Výtvarné umění v této etapě poskytovalo školní praxi tvořivé podněty, avšak často bylo obtížné uchopit je a zorientovat se v mnoha dynamických etapách.

Typickým znakem se stal odvrát od přemíry norem (např. odmítání nápodoby reálného světa), umělci vytvářeli nový svět maximálním využitím všech prostředků. Můžeme sledovat vznik různých extrémů, z nichž některé ztrácí smysl vlivem přílišného překročení mezí. Originalita díla se stává jeho primární funkcí.⁷² *„Po poválečném definitivním zániku avantgard jako organizovaných uměleckých seskupení se objevovaly pokusy oživit jejich odkaz a tak se reminiscence na jednotlivá avantgardní hnutí rozvinula do nových forem projevu.“⁷³ Z celkového pohledu toto údobí překonává předchozí stagnaci společnosti, která se odrážela jak v umění, tak například i ve školní praxi.*

Životaschopnost školní výtvarné výchovy byla pozitivně stimulována vydatnou frekvencí příspěvků v odborných časopisech. K vzestupnému vývoji přispěly také veřejné výtvarně-pedagogické akce. *„V říjnu 1964 se tak uskutečnila pod záštitou mezinárodní organizace výtvarných pedagogů INSEA velmi zdařilá expozice*

---

⁷⁰ [srov.] VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 7, 10.

⁷¹ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století (II. část)*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 18.

⁷² [srov.] [tamtéž] s. 18 – 20.

⁷³ [tamtéž] s. 20.

*dětských výtvarných prací takřka z celého světa, doprovázená celostátní konferencí učitelů výtvarné výchovy, rovněž se zahraniční účastí.*⁷⁴

Nové podmínky umožnily čerpat z mnoha podnětů. Někdy však byly veškeré impulzy přijímány výhradně kladně bez použití větší míry kritického myšlení. Kromě jiných u nás například intenzivně působily myšlenky Herberta Reada⁷⁵. Jeho pedagogické názory využíváme dodnes, i přes větší kritické zhodnocení jeho díla. Ve své současnosti byl zdrojem podnětů při formování teoretických základů výtvarné výchovy.⁷⁶

*„Výrazně zrychlený společenský vývoj ve všech oblastech života i zvýšená aktivita v některých speciálních oblastech pedagogického myšlení vyvolaly nutnost naléhavého řešení nové koncepce předmětu.”*⁷⁷ Nové osnovy vycházely ze široké platformy názorů a v průběhu tvoření návrhů napomáhal odborný tisk, který je veřejnosti zprostředkoval. Tyto koncepty se od předchozích odlišily primárně v jeho snaze o co největší sblížení školní výtvarné praxe a výtvarného umění.

Nárysům výtvarných učebních plánů se konkrétně věnovalo periodikum *Estetická výchova* v ročníku 1967 – 1968 a *Výtvarná výchova* v letech 1968– 1970. Obsah učiva je charakterizovaný objevováním individuální tvořivosti žáka. *„... princip tvořivosti je bytostně spjat s tradicí naší moderní pracovní a experimentální školy, jejíž model rozvíjela reformní, především funkcionální pedagogika.”*⁷⁸ Konkrétně věnuje svou pozornost osobitému výtvarnému projevu. Základní motivací k výtvarným dětským pracím má být spontánní hra s barvou a tvarem. Dané úkoly musí podněcovat fantazii a rozvíjet představivost při jeho řešení. K tomuto vývoji má přispět právě výtvarné dílo, které by se mělo stát součástí každé vyučovací hodiny.⁷⁹ *„V současném vyučování výtvarné výchově oproti bývalému úzce chápanému kreslení se v osnovách ... odrážejí nová progresivní hlediska. Uplatňuje se modernější výtvarný názor a estetická kritéria*

⁷⁴ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století (II. část)*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 23.

⁷⁵ READ, Herbert Edward (*4. 12. 1893 - †12. 6. 1968). Anglický historik a teoretik umění. Pedagogické dílo *Výchova uměním*.

⁷⁶ [srov.] VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století (II. část)*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 24 – 25.

⁷⁷ [tamtéž] s. 25.

⁷⁸ DAVID, Jiří. Cíle a metodologická kritéria výtvarné výchovy. *Výtvarná výchova 1968-1969*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969. s. 169.

⁷⁹ [srov.] VOSEČEK, Jan, POUPA, Vladimír, MACKO, Anton. Obsah učiva a otázky návaznosti. *Výtvarná výchova 1968-1969*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968. s. 57-59.

na výtvarný projev žáků, prosazuje se tvořivost, adekvátnější metody práce, bohatší výtvarné techniky.⁸⁰ Velice nesnadným úkolem bylo vytvoření tohoto jednotného systému výtvarné výchovy pro všechny učitele s ohledem na individualitu žáka a jeho přirozený vývoj, avšak zároveň na uměleckou orientaci každého pedagoga.

Po roce 1968

V nadcházejících letech se změnou společenské situace sledujeme opět snahy o sjednocení výchovně-vzdělávacího procesu jednostranným vedením.

70. léta znamenají pro školní výtvarnou výchovu testování navržených osnov. Současnost však přináší nové situace, se kterými se musí tyto převážně experimentální pokusy vyrovnat. Znovu se objevují některé otázky k řešení, jako například estetické vzdělání výtvarného pedagoga apod. Velice cenné byly zkušenosti z praxe, které odhalily některá úskalí.

Toto údobí pocítovalo nezbytnost větší informovanosti ohledně vývoje světového umění. „Množství informativních příspěvků v časopisech, např. série článků o současném umění ve „Výtvarné výchově“ nazvané „Tváří v tvář modernímu umění“ či cyklus „Kapitoly o soudobém umění“ vycházející v letech 1968 – 1970 ...“⁸¹

Pozitivní vývoj, který jsme zaznamenali do konce 60. let, dosáhl své krize v závislosti na společenských událostech. V tehdejší současnosti se dostává do určité izolace. Umění se musí vyrovnávat i s četnými kontrasty. Konflikty a nejednotnost však napomáhají neustálému vývoji. Výchova má za úkol interpretovat obsahy umění a v závislosti na něm rozpoznat opravdové hodnoty umění. Nápomocnými byly informace publikované v periodiku *Estetická výchova*.

---

⁸⁰ VOSEČEK, Jan, POUPA, Vladimír, MACKO, Anton. Potřeby a nedostatky našeho předmětu. *Výtvarná výchova 1968-69*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968. s. 81.

⁸¹ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století (II. část)*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 35.

Charakteristický model pro tuto etapu výtvarné výchovy jsou stimuly přicházející z východních států.⁸²

Následující léta jsou obdobím, které již předznamenává společenské změny. Stále se k nám dostává jen zlomek informací o umění ve světě, opět se dostáváme do jakési izolace. I přes komplikovanost doby neutichají snahy tuzemských umělců o získávání poznatků ze zahraničí. Umělecký vývoj zdánlivě v 70. a 80. letech stagnoval, vnitřně se však umělci nepoddali diktátu ze strany státu. *„Svobodná a otevřená možnost reagovat opět na všechny vlivy evropského vývoje, tak jak se obnovila až později na počátku devadesátých let, znamenala ovšem nejen obnovenou kontinuitu s vývojem současného výtvarného umění, ale i možnost nezprostředkovaného poznání vědeckého i filozofického myšlení v západní Evropě.“*⁸³

Do popředí se dostávají otázky ohledně průniku impulzů výtvarného umění do výtvarné pedagogiky. Eminentní vliv na řešení této problematiky mělo setkání se zahraničními osobnostmi výtvarné pedagogiky v rámci INSEA. Konalo se pod názvem *„Proměny výtvarného umění a jeho místa ve světě dnešního člověka“* v Českých Budějovicích v roce 1988. Odborný tisk *Estetická výchova* věnoval tomuto tématu svůj 29. ročník. Našimi předními zúčastněnými odborníky byli Jiří David⁸⁴, Igor Zhoř⁸⁵ a Jaroslav Brožek^{86 87}.

1.9 Přelomový rok 1989 a otevření se novým oborovým možnostem

S proudem událostí kontinuálně narůstala i potřeba uplatnění nového ve školní výtvarné praxi. Podnětné prostředí vznikalo až po roce 1989 s přílivem informací v nezměněné podobě a klíčových publikací od světových autorů. Výuka výtvarné

---

⁸² [srov.] VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století (II. část)*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 36 – 42.

⁸³ [tamtéž] s. 54.

⁸⁴ DAVID, Jiří (*23. 5. 1933 - +6. 6. 2014). Český teoretik výtvarné výchovy a estetik.

⁸⁵ ZHOŘ, Igor (*9. 3. 1925 - +22. 11. 1997). Český výtvarný teoretik, kritik a pedagog.

⁸⁶ BROŽEK, Jaroslav (*6. 2. 1923). Český výtvarný teoretik, výtvarný pedagog, metodik a malíř.

⁸⁷ [srov.] VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století (II. část)*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 56 – 57.

výchovy získala intenzivní podněty a otevřela cestu mnohosti správných řešení a východisek.

Nejen ze stránek naší časopisecké platformy cítíme zájem o experiment. Významní autoři (J. Uždil⁸⁸, I. Zhoř, J. Brožek, K. Cikánová⁸⁹) se prostřednictvím *Estetické výchovy* k této problematice vyjadřují – propojení umění a výchovy není přímočarou cestou. Svými zkušenostmi přispěla i Věra Roeselová⁹⁰ skrze „*Slovo z praxe*“ publikovaným v témž periodiku.

Zvýšenou pozornost zaznamenáváme v oblasti galerijních animací, která do té doby nemá v naší zemi přílišnou tradici. Různorodé podněty byly načerpány ze zahraničí. Téma našlo podporu ve čtvrtém čísle *Výtvarné výchovy* z roku 1995.

Následující údobí s sebou nese pestrou škálu možností – nové technologie a média. Jejich výtvarné využití dává vzniknout novým uměleckým oborům. Ačkoliv jsou tyto technologie netradiční, výtvarní pedagogové se snaží o jejich využití a zavedení ve vyučovacím procesu. I přes to, že jsou po roce 1989 prolomeny veškeré bariéry a naše země jsou zbaveny pevné politické ideologie, nemůžeme říci, že by byla výchova bez rozporů a polemik. Nové cesty a neomezené možnosti s sebou nesou pluralitu, kterou se musíme naučit vhodně využívat s pomocí kritického zhodnocení.

„Je možné věřit, že svět výtvarného umění, tento rovněž historicky proměnlivý fenomén, citlivě a nepřetržitě reagující na neustálé změny postoje člověka ke světu, bude i nadále svým silným a přitažlivým vlivem dotvářet jeho podobu a spolupodílet se na jeho koncepcích.“⁹¹

---

⁸⁸ UŽDIL, Jaromír (*22. 2. 1915 - †19. 8. 2006). Český profesor historie, teorie umění a estetiky. Práce z oboru výtvarné výchovy.

⁸⁹ CIKÁNOVÁ, Karla (*2. 6. 1941). Odborná asistentka na katedře výtvarné výchovy. Publikace z oboru výtvarné výchovy.

⁹⁰ ROESELOVÁ, Věra (*14. 12. 1938). Česká pedagožka a didaktička výtvarné výchovy. Odborná publikace z oboru, členka INSEA.

⁹¹ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století (II. část)*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 73.

2 Odborné periodikum

Dle *Nového akademického slovníku cizích slov*⁹² jsou periodika: „*noviny a časopisy, popřípadě jiné více méně periodické publikace vydávané pod stejným názvem a v typické úpravě, periodický tisk*“.

Odborná periodika mohou sloužit k různým účelům. Nejčastěji podporují svůj obor, ze kterého vycházejí, a přispívají k jeho platformě. Jsou spojením mezi teoretickým poznáním oboru a praxí v něm. Mohou oslovovat čtenáře a ovlivnit větší množství lidí v kratším čase než například kniha. Dle své frekvence vydávání jsou schopny reagovat na aktuální problémy a změny. Díky tomu se mohou zapojit do spoluutváření svého oboru či na jeho modernizaci. Jejich hlavní funkcí a schopností je informovat širší veřejnost, která se o danou problematiku zajímá.

Často v něm nacházíme ankety, které dokazují provázanost odborné veřejnosti, teoretiků a osobností z praxe oboru. Už v roce 1911 byla vydána „*Anketa o pěstování lidového ornamentu ve škole*“ ve výtvarném periodiku *Náš směr*. Ankety vždy nepřinesou jednoznačné výsledky stejně jako i v tomto případě. Avšak téměř vždy oživí zájem o problematiku a podněty k novým diskusím a následně k dalším řešením.

2.1 Periodika ve sféře výtvarné výchovy

Pro specifický obor výtvarné výchovy jsou jeho odborná periodika velice důležitá. Spojuje učitele a profesory ze školní praxe, kteří mohou čerpat ze svých zkušeností. Dále přináší podněty ze zahraničí, jako například *Československý kreslíř* „... *tento časopis neopomněl si všimati ani zahraničního kreslení, je zřejmě z různých pojednání (i samostatných čísel časopisu), věnovaných na př. kreslení polskému (I.), jugoslávskému (I.), bulharskému (II.) a americkému (IV.)*“⁹³

---

⁹² KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A – Ž*. Praha: Academia, 2005. s. 613.

⁹³ ČERMÁK, Rudolf. *Historie vyučování kreslení III*. Praha: ČGU, 1941. s. 139.

Otevírají možnosti diskuse a konfrontace odborných názorů na danou problematiku oboru. Navazují na dobové problémy a přispívají k jejich řešení. Spoluutváří tak podobu výtvarné výchovy na školách.

Na našem území vycházelo několik odborných výtvarných periodik a některé vycházejí dosud. Nejstarším časopisem pro výtvarnou výchovu je **Československý kreslíř**, který byl zakladatelským pro náš obor. Jeho působení se datuje od roku 1881. Od roku 1927 se objevuje **Výtvarná výchova** jako příloha *Výtvarných snah*. Mezníkem pro Výtvarnou výchovu je rok 1935, kdy začíná vycházet zcela samostatně. Jako jediné periodikum si udrželo svou tradici až doposud a v tomto roce budeme „slavit“ jeho již 80. výročí. Rok 2013 přináší novou oporu, a to v podobě ryze elektronického časopisu **Kultura, umění a výchova**.

Samozřejmě se vyskytlo mnoho dalších tuzemských publicistických snah. Byly to například v roce 1929 „... Umělecké sdružení učitelů (předseda akad. malíř Jar. Kutman) zakládá odborný časopis umělecký, redigovaný předsedou, v I. ročníku nazvaný „Cesta k umění“ (Praha 1930), v II. roč. „Výchova k umění“ (1930 – 31).⁹⁴; v roce 1931 „Tohoto roku začal vycházeti nový kreslířský časopis „Spirála“ (revue pro výtvarnou a uměleckou výchovu), pod redakcí F. V. Mokrého a St. Matějčka, jenž však zanikl již čtvrtým číslem, ...“⁹⁵; v roce 1933 „... byl založen první u nás odborný časopis, věnovaný pouze písmu psanému a kreslenému všech druhů, „Písmo a škola“, pojednávající o všech otázkách písma, ...Vydává a rediguje jej známý grafik Jan Šembera, ...“⁹⁶. „Povšimnutí zaslouží měsíčník „Typografia“, odborný list našich knihtiskařů ..., jelikož v něm najde učitel-kreslíř mnohá cenná poučení pro doplnění svých vědomostí ...“⁹⁷ vydávaného od roku 1938.

Na odborných časopisech se podílí významné osobnosti české výtvarné sféry, které svou erudicí významně konstituují základ těchto periodik. Jsou to například:

---

⁹⁴ ČERMÁK, Rudolf. *Historie vyučování kreslení III*. Praha: ČGU, 1941. s. 135.

⁹⁵ [tamtéž] s. 137.

⁹⁶ [tamtéž] s. 141 – 142.

⁹⁷ [tamtéž] s. 156.

Igor Zhoř je významnou tuzemskou osobností v oblasti výtvarné pedagogiky. Již v šedesátých letech se zasloužil o tehdejší podobu výtvarné výchovy. V sedmdesátých letech byl nedobrovolně v ústraní „...kdy se zabýval výtvarnou pedagogikou mimo oficiálně schvalované školské programy, byl touto zkušeností specificky vybaven – lépe než mnozí jiní ...“⁹⁸ Jeho přínos tkvěl v jeho orientaci na aktuální výtvarné umění a aplikování těchto tendencí do výtvarné pedagogiky. Orientoval se na postmodernistický pluralismus výtvarné výchovy a byl zastáncem využívání alternativ. Periodikum *Estetická výchova* publikovala jeho článek s názvem „Alternativní cesty výtvarné výchovy“ v roce 1986.

Jaromír Uždil byl osobností, jež reagovala antiteticky na alternativy ve výtvarné výchově. Zvláště v textu otištěném v *Estetické výchově* v roce 1987 s názvem „Konec dětské kresby?“. Východiskem pro jeho pojetí výtvarné pedagogiky je dětský výtvarný projev. Podrobně o tomto pojednává ve svém díle „Mezi uměním a výchovou“ z roku 1988.

Jiří David dlouhou dobu vystupoval pod pseudonymem *Věra Davidová*. K alternativnímu vyučování výtvarné výchovy se vyjádřil v *Estetické výchově* v roce 1988 „Fascinace a iluze“. Pro Davida jsou základními stavebními kameny pro výtvarnou výchovu filosofie s psychologii, ze kterých vychází. Dokládá to *Estetická výchova* jeho statí s názvem „Setkání tvarové a hlubinné psychologie ve výtvarné výchově“.

2.2 Československý kreslíř

„**Českého kreslíře** založil roku 1881 prof. Studnička a redigoval ho čtyři ročníky. V roce 1910 dostal časopis název **Náš směr**. Řídil jej nejprve prof. Vydra a pak byl redaktorem prof. Mokřý. Zdeněk Louda mu stál v čele nepřetržitě v letech 1925 – 1939. Za tu dobu změnil časopis dvakrát název – na **Nové směry** a **Československý kreslíř**.“⁹⁹

---

⁹⁸ VONDRÁK, M. *Koncepce výtvarné výchovy a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století (II. část)*. České Budějovice: PF JU, 1996. s. 57.

⁹⁹ CIVIŠ, S. *Emil Pitter*. České Budějovice: Růže, 1987. s. 35.

Český kreslíř se stal prvním pokusem o sjednocení výtvarných učitelů. Alois Studnička stál u zrodu našeho prvního odborného výtvarného periodika. Časopis vycházel každý měsíc, avšak zanikl po třech ročnících, i když vynikal jak po stránce obsahové, tak i díky obrazovým přílohám. Sám redaktor publikoval a spolu s ním například Benda, Mužák¹⁰⁰ apod.

V lednu roku 1910 začíná vycházet pod novým názvem *Náš směr* s podtitulem *List pro uměleckou výchovu, kreslení a umělecký průmysl*. (viz Přílohy I., obr. 1) „Časopis záhy vzbudil pozornost v cizině; vídeňské a říšskoněmecké kreslířské listy si občas vyprošují překlady některých statí.“¹⁰¹ O časopis byl zájem také v Rusku a jiných slovanských zemích.

Vynikal nad soudobými periodiky díky své komplexnosti. Odborný časopis byl koncipován tak, aby přispěl do vývoje výtvarné výchovy v době plné rozporů. Soustředil se mimo jiné na moderní proudy v kreslení. Osobnosti, které v něm publikují, spojuje touha po sjednocení školního kreslení. Jsou to například Bouda, Wellner¹⁰² aj.

V roce 1912 vzniklo pod záštitou *Našeho směru* umělecké periodikum **Ornamenty**, které bylo vydáváno na základě impulzů ze strany čtenářů. Týkalo se ženských ručních prací, vycházely v něm texty o módě a vkusu apod. „Časopis vyšel ve dvou ročnících do r. 1914, kdy další jeho existenci zastavila světová válka.“¹⁰³

Rok 1932 je významným mezníkem ve vývoji *Nových směrů*, kdy pod vedením Z. Loudy mění název na *Československý kreslíř*. (viz Přílohy I., obr. 2) Tímto názvem se navrácí do své vlastní historie, a to ke Studničkově periodiku *Český kreslíř*. Ve své současnosti se stal jedinou tuzemskou podporou oboru výtvarné výchovy.

---

¹⁰⁰ MUŽÁK, Petr (*10. 3. 1821 - †8. 2. 1892). Český středoškolský profesor kreslení a krasopisu. Práce z oboru – publikace učebnic a odborných textů o výuce psaní a ornamentální kresby.

¹⁰¹ ČERMÁK, Rudolf. *Historie vyučování kreslení II*. Praha: ČGU, 1940. s. 74.

¹⁰² WELLNER, Karel (*5. 3. 1875 - †4. 6. 1926). Český malíř, grafik, středoškolský profesor, publikace z oboru.

¹⁰³ ČERMÁK, Rudolf. *Historie vyučování kreslení II*. Praha: ČGU, 1940. s. 103.

Toto odborné kreslířské periodikum plynne navazuje na linii *Nových směrů*. Nemění se jeho redakce a zůstává okruh fundovaných osobností, například J. Čapek¹⁰⁴, B. Hnátek, F. V. Mokrý, E. Pitter a další.

Emil Pitter a jeho pedagogický přínos

Osobnost Emila Pittra byla výjimečná jak v umělecké sféře, tak i v činnosti pedagogické. Narodil se v roce 1887 v Lišově, který leží nedaleko Českých Budějovic. Jeho život je s rodným krajem úzce provázán, po válce se vrátil do jižních Čech a působil zde jako pedagog. „*Práce ve škole ho těšila, mohl v ní plně rozvinout své umělecké a pedagogické schopnosti.*“¹⁰⁵

Věnoval se malbě, scénografii a polygrafické užité tvorbě (ex libris, pozvánky, diplomy, obálky, dopisní papír, kalendáře aj.), zabýval se také reklamou (plakáty).

V roce 1925 bylo založeno *Sdružení jihočeských výtvarníků*, kterému se stal Emil Pitter předsedou (v letech 1925 – 1928). Stál také u zrodu nové literární a výtvarné skupiny v Českých Budějovicích v roce 1930, která se rozhodla vydávat vlastní časopis. „*Pravděpodobně na Pittrův návrh usnesli se na názvu Linie, jenž měl být synonymem výtvarnosti a jednoty.*“¹⁰⁶ Byla to první skupina literátů a výtvarníků mimo Prahu a Brno. Jejimi členy byli převážně pedagogové. V roce 1936 uspořádali členové *Linie* výstavu fotografií, které se mimo jiné účastnil také László Moholy-Nagy¹⁰⁷, významný umělec Bauhausu, se kterým se Emil Pitter mohl díky této události setkat.¹⁰⁸

Pedagogická činnost českobudějovického pedagoga

„*Dvaadvacet let působení na Státním učitelském ústavu v Českých Budějovicích spojil s úsilím o vybudování základů výtvarné pedagogiky ve školské soustavě*

¹⁰⁴ ČAPEK, Josef (*23. 3. 1887 - †1945). Český malíř, scénograf, spisovatel a výtvarný kritik.

¹⁰⁵ CIVIŠ, S. *Emil Pitter*. České Budějovice: Růže, 1987. s. 8.

¹⁰⁶ [tamtéž] s. 15.

¹⁰⁷ MOHOLY-NAGY, László (*20. 7. 1895 - †24. 11. 1946). Maďarský malíř, fotograf a teoretik.

Významný pedagog Bauhausu.

¹⁰⁸ CIVIŠ, S. *Emil Pitter*. České Budějovice: Růže, 1987. s. 11 – 19.

mladého Československa.¹⁰⁹ Jeho pedagogické působení přesáhlo regionální hranice. Svou výtvarně-pedagogickou erudicí zasáhl do historie vývoje výtvarné praxe na českých školách. Velice činným byl také z hlediska publikačních aktivit ve výtvarných odborných periodikách.

Jako pedagog se inspiroval zahraničními vlivy. Rozvoj jeho působení sledujeme hlavně ve dvacátých letech. Věnoval se dobovému dilematu mezi dětským výtvarným projevem a jeho psychologickou stránkou. „V širším měřítku zde sehrála určitou roli atmosféra doby s vyhrocenými tendencemi proti psychologizování ve výtvarné výchově.“¹¹⁰ Zájem o tuto problematiku projevili ve své publikaci *Kreslení v 1. – 5. školním roce* a také uveřejněním v periodiku *Nové směry*. Vydání tohoto díla znamenalo kladné ohlasy:

„František Mík, zemský školní inspektor: „Mám dílo to za nejlepší ze všech, jež v poslední době byla vydána.“

Školská správa: „...toho díla bylo třeba. Je to vlastně naše první metodika kreslení tak propracovaná ve své práci teoretické i praktické, že poznáte, že vše, co podává, vyplynulo z bohaté znalosti dosavadní kreslířské literatury i z praxe školní.“¹¹¹

Pittrovy názory jsou velice cenné i z hlediska jejich vyváženosti. Nikdy se neuchýlil k radikálním krajnostem. Zohledňuje všechny náhledy na dětskou kresbu. Pomocí syntézy těchto proudů se dostává ke střední cestě.

Barva pro něj znamená ohnisko výtvarného projevu, na tento popud vydává také v roce 1935 *Nauku o barvách*. Obsahuje nejen teorii, která je nutná k proniknutí do problematiky, ale také se zabývá konkrétním užitím ve výtvarné praxi.

Jeho publikace se věnují výtvarným tématům, z nichž některé dosud nebyly soustavně řešeny, a velkou měrou tím přispívá k rozvoji na českých školách. Například jeho *Kreslení na měšťanské a střední škole* koncipuje nauku o tvarech a kapitolu o kompozici. Kladně toto dílo hodnotí odborník na didaktiku výtvarné výchovy Václav Živec¹¹².

---

¹⁰⁹ CIVIŠ, S. *Emil Pitter*. České Budějovice: Růže, 1987. s. 27.

¹¹⁰ [tamtéž] s. 29.

¹¹¹ [tamtéž] s. 30.

¹¹² ŽIVEC, Václav (*22. 3. 1893 - †24. 1. 1982). Český profesor, akademický malíř, sochař a grafik, věnoval se užité tvorbě a scénografii. Stal se prvním vedoucím katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity. Stať z oboru výtvarného umění.

Rozpad skupiny kolem časopisu *Linie* znamená konec jeho publikace. Redaktor periodika *Kreslíř* Z. Louda a E. Pitter vytváří nový výtvarný časopis *Kreslíme* (září 1939). (viz Přílohy I., obr. 3)

Časopis vycházel po tři ročníky, poté musel svou činnost ukončit. Svou roli sehrála těžká společenská situace – protektorát a dále odchod Zdeňka Loudy z redakce. Pravděpodobně odešel vzhledem k duplicitě časopisů *Kreslíř* a *Kreslíme* v domněnku, že jde o útok na jeho osobu.

Pro Emila Pittra nastává těžké období „...dekretem protektorátního ministerstva školství byl k 1. září 1941 zproštěn školské služby.“¹¹³ Nepřestal se však dívat do budoucnosti a těšil se na znovu svobodnou činnost ve škole. Dříve než nastal konec války, náhle umírá 18. října 1943.

2.3 Výtvarná výchova

Odborné periodikum *Výtvarná výchova* je velice zásadní podporou výtvarného oboru již od roku 1927, kdy se prvně objevuje jako samostatná příloha časopisu *Výtvarné snahy* - „od r. 1929 s podtitulem *Umělecký měsíčník věnovaný výtvarné práci a výtvarné výchově*“¹¹⁴. Pod touto záštitou existuje až do roku 1930. Jedenáctým číslem toto periodikum zaniká. (viz Přílohy I., obr. 4)

Vznik samostatné *Výtvarné výchovy*

Rok 1935 byl významným mezníkem pro vznik odborného periodika *Výtvarná výchova*. „Vychází čtvrtletně jako „sborník pro užité umění, kreslení a zrakovou výchovu“ (Praha). Řídí je prof. Jos. Vydra (první redaktor někdejšího *Našeho směru*) a prof. J. V. Mokrý.“¹¹⁵ Kontinuálně navazuje na dřívější přílohovou verzi, a to jak obsahově, tak i redakčně. Formát vzniklého periodika byl A5. (viz Přílohy I., obr. 5)

¹¹³ CIVIŠ, S. *Emil Pitter*. České Budějovice: Růže, 1987. s. 38.

¹¹⁴ JÁNSKÁ, L., FILIP, M., POSPÍŠIL, A. K prehistorii periodika *Výtvarná výchova* v meziválečném Československu. *Výtvarná výchova* 3/2014. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. s. 21.

¹¹⁵ ČERMÁK, Rudolf. *Historie vyučování kreslení III*. Praha: ČGU, 1941. s. 148.

Obálka těchto prvních čísel časopisu byla velice jednoduše a přehledně navržena. Z titulní strany se dovídáme i obsah včetně toho, kdo o tématu pojednává. Podíváme-li se dále, hned na další straně se setkáme se základními informacemi o redakci, tisku, četnosti vydávání, ceně, ale také je zde uveden „kruh spolupracovníků“.

Témata začínajícího periodika

Témata, kterými se časopis zabývá, jsou velice rozmanitá. Ve *Výtvarné výchově* z roku 1936 najdeme například *„Současné školy umění a řemesel na kontinentě“*. F. A. Taylor popisuje: *„Má okružní cesta trvala asi čtyři týdny. V tomto čase jsem navštívil jedenatřicet škol (některé dvakrát) ...“*¹¹⁶. Pojednává o školách, které navštívil (např. v Belgii, v Německu, v Československu a ve Francii). Zaměřuje se na výuku výtvarné výchovy na uměleckých školách. Toto je jeho úvod k návštěvě v tehdejší Československu: *„Praha. Nyní přicházím do země, o níž jsme všichni mnoho slyšeli a v níž jsme měli příležitost shlédnouti mnoho z oboru umění a řemesel. Prvním místem, jež jsem navštívil, byla Praha, město, kde se každý zdá chudým, ale každý se zdá současně šťastným. Viděl jsem v Praze více úsměvů než ve všech ostatních městech dohromady, Londýn v to počítaje, a myslím, že je to též tajemstvím jejich rozkošných umění a řemesel.“*¹¹⁷

Tímto přispívá k většímu propojení tuzemské výtvarné sféry a zahraniční, zároveň se odborná veřejnost dovídá o dění v zahraničních školách a může čerpat důležité poznatky pro svou výuku. Tyto snahy přetrvávají i v dalších číslech, například textem *„Impresivná, expresivná, konstruktivná a pohybová kresba“*¹¹⁸.

Dalšími zajímavými okruhy jsou například texty *„K nauce o barvách“* a s tímto související *„Fysiologie oka“*, a také *„Kapitoly o perspektivě“* – důležitá témata pro každého kreslíře. Autoři objasňují nejen základní pojmy, ale pronikají

---

¹¹⁶ TAYLOR, Francis A. *Současné školy umění a řemesel na kontinentě. Výtvarná výchova*. Praha: Československá grafická Unie a. s., 1936, ročník II., svazek 3. s. 11.

¹¹⁷ [tamtéž] s. 21.

¹¹⁸ REICHENTAL, František. *Impresivná, expresivná, konstruktivná a pohybová kresba. Výtvarná výchova*. Praha: Československá grafická Unie a. s., 1936, ročník II., svazek 4. s. 10 - 19.

i hlouběji do tématu, ale vždy srozumitelně a v rámci několika stran. Propojení s vyučováním výtvarné výchovy je někdy přímo evidentní, zvláště pokud je na závěr tématu uveden odstavec s názvem *Důsledky pro školní praxi*¹¹⁹. (viz Přílohy I., obr. 6)

Velmi nápomocné jsou obrázky, které mají funkci doplňkovou, dále osvětlující a upřesňující problematiku, ale hlavně názornou právě pro školní nebo kreslířskou praxi.

Druhou částí periodika jsou kapitoly, jež mají pevné uspořádání. Jsou to *Výtvarnické zprávy*, *Umělecká výchova*, *Technická výchova*, *Kreslení*, *Zraková výchova*, *Technická hlídka*, *Odborná literatura*. Obsahují aktuality z výtvarného oboru, najdeme zde informace o výstavách a výtvarných osobnostech a další krátká pojednání. V sekci *Kreslení* se například mohou objevovat užitečné rady učitelům, jako například v krátkém textu s názvem *Nádobky na vodu*.

„Přeplněné třídy a velký učební úvazek nutí nás šetřit si nervy odstraněním pokud možno všeho zbytečného ruchu a rozčilování. Každý z praxe ví, kolik rámusu nadělá stálé chození k vodovodu a co zlosti je spojeno se „zapomínáním“ hrnečku na vodu.

Podle zásady, že zlu se má předcházet, opatřil jsem ze sbírky mezi žáky (vyžádejte si k ní výzvu rod. sdružení) nádobky pro každou lavici, které zůstávají trvale ve škole. V přestávce před hodinou jedni vodu donesou a jejich sousedé po hodině opláchnuté nádobky uklidí do skříně. ...“¹²⁰

Stejně tak jako v jiných periodikách i zde si nachází své místo **cykly** neboli články, které na sebe navazují v několika vydáních po sobě, např. E. Kurzmannová: *Vztahy barvy a tónu v mladém tvoření uměleckém* v roce 1940.

Některé články přímo vycházejí z otázky a vyzývají nás samotné k zamyšlení, např. v *VIII. ročníku* z let 1941 - 1942: *Co je kreslení?*, *Je moje perspektiva jednostrannou?*, *Je ornament kýčem?* Mohou se rozvinout v ankety, které jsou velice přínosné sběrem nejrůznějších (i protichůdných) názorů mnoha osobností.

---

¹¹⁹ LANGER, Karel. Fysiologie oka. *Výtvarná výchova*. Praha: Československá grafická Unie a. s., 1936, ročník II., svazek 3. s. 49.

¹²⁰ LANGER, Karel. *Nádobky na vodu*. *Výtvarná výchova*. Praha: Československá grafická Unie a. s., 1936, ročník II., svazek 3. s. 64.

Zaznamenáváme i **netradiční náměty**, jako například „Hřbitovy v dětské kresbě“ v pojetí Rudolfa Čermáka¹²¹ jako kreslířský výzkum dětského prostorového citění a zobrazování. „Kreslířský výzkum „Hřbitova“ chce být skromnou ukázkou, která lze s prospěchem využít každoročního podzimního námětu, všem dětem sice dobře známého, ale - což je důležitější - málokdy (krom snad elementárky) ve škole společně kresebně zpracovávaného (základní podmínka každého kreslířského výzkumu). Jinou předností tohoto námětu jest, že lze na něm jediném vyšetřovati více problémů, jež jinak se obvykle řešívají na rozličných námětech. Tak zde na př. lze zkoumati nejen otázku znázornění hloubky terénu a umístění předmětů v něm, nýbrž současně i trojrozměrnost věcí, ba dokonce i vztahy určitého stupně podání plastičnosti předmětů k soudobému stupni řešení terénu (na téže kresbě u každého dítěte).“¹²²

V jeho příspěvku se setkáme mimo jiné také se zobecňující tabulkou (procentuálně z celkového počtu 1043 dětí):

	Problémy	Dívky		Hoši	
		střední stupeň	vyšší stupeň	střední stupeň	vyšší stupeň
Nižší výkony	Neprostorové řešení terénu (lineární)	37.4 %	14.6 %	28.- %	5.6 %
	půdorysné řešení terénu (otáčením papíru)	12.7 %	41.9 %	9.7 %	26.6 %
Vyšší výkony	Dokonalé řešení terénu	5.8 %	14.1 %	8.1 %	27.4 %
	Trojrozměrnost hrobů	20.5 %	37.9 %	22.8 %	62.5 %

„Upozorňuji ovšem, že tyto výsledky se týkají jen a jen zkoumání schopností řešiti kresebně prostor, ničeho jiného, tedy na př. ani techniky, ani pečlivosti v provádění detailů, celkové úpravnosti a pod.“¹²³

¹²¹ ČERMÁK, Rudolf (*16. 9. 1888 - †18. 8. 1959). Český výtvarný pedagog, literatura z oboru.

¹²² ČERMÁK, Rudolf. Hřbitovy v dětské kresbě. *Výtvarná výchova*. Praha: Česká grafická Unie a. s., 1939, ročník 6., svazek 1. s. 6.

¹²³ [tamtéž] s. 24.

„Poslední čtvrté číslo *Výtvarné výchovy* z roku 1944 je mementem boje o nahrazení školního předmětu kreslení předmětem výtvarná výchova.“¹²⁴

Devátý ročník přináší inovovaný vzhled *Výtvarné výchovy*, vychází od roku 1954. (viz Přílohy I., obr. 7)

Toto číslo přichází s novým podnázvem: *Časopis věnovaný školní a mimoškolní výchově výtvarné, technické a výtvarně estetické*. Titulní strana nás již neinformuje o obsahu periodika, podává údaje o jeho redakci: „Řídí Václav Živec a Dr Václav Penc“¹²⁵. Redakční tajemník F. V. Mokrý.¹²⁶ Vnitřní strana obálky je barevně zpracována, mohou to být výtvarné práce žáků apod.

Kontinuálně navazující druhé číslo devátého ročníku s sebou nese podtitul „*Časopis pro kreslení a technicko-estetickou výchovu*“. Velká část tohoto vydání se věnuje tématu „*Poznámky k vyučování podle přechodné osnovy kreslení na zbytek školního roku*“ – časopis reaguje na současnou situaci ve školním kreslení a pomáhá novým koncepcím předmětu. Díky potenciálu periodického tisku můžeme sledovat aktuální příspěvky a informace z tehdejší současnosti, takto informuje stať o problémech týkajících se školního kreslení ze stejného vydání: „*Z diskusí o výtvarné výchově v SSSR*

... *ministerstvo osvěty USSR a jeho místní orgány do této doby se stavějí k vyučování kreslení velmi lhostejně. Ještě nebyly vydány osnovy a metodika vyučování kreslení na střední škole ve světle polytechnické výuky. Ministerstvo se nestará jak náleží o výběr kádrů učitelů. Učitelům se netvoří ani základních podmínek k úspěšnému vyučování dětí. V odborech pro národní vzdělání a na mnohých školách považuje se kreslení za druhotný, vedlejší, nedůležitý předmět. ...*“¹²⁷ Také podává obrazové příklady kých a věnuje se tomuto tématu. (viz Příloha I., obr. 8)

¹²⁴ JÁNSKÁ, L., FILIP, M., POSPÍŠIL, A. K prehistorii periodika *Výtvarná výchova* v meziválečném Československu. *Výtvarná výchova* 3/2014. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. s. 24.

¹²⁵ PENC, Václav (*13. 9. 1909 - † neuvědno). Docent katedry výtvarné výchovy pedagogické fakulty. Práce v oboru.

¹²⁶ *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, ročník IX., č. 1. Titulní strana.

¹²⁷ KASIJAN, V.; TROCHIMENKO, K.; GELMAN, M.; OSTAŠINSKIJ, N.; NOVIKOV, A.; LEVICKIJ, S. Z diskusí o výtvarné výchově v SSSR. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, ročník IX., č. 2. s. 52.

Následující **desátý ročník** v roce 1955 přináší drobné formální změny. Vedoucím redaktorem zůstává Dr. Václav Penc, avšak už bez Václava Živce, který je uveden jako člen redakční rady. Výkonným redaktorem je F. V. Mokrý.

Informace o obsahu nyní najdeme uprostřed periodika na samostatném listu. Bývají rozvrstveny přehledně do několika okruhů, dle toho, co přesně daný ročník periodika pojímá, například seznam článků, pojednání a zkušenosti z praxe a pro praxi, zpráv, citátů, literatury, výstav apod.

V. Penc jako redaktor časopisu informuje čtenáře o vydavatelských změnách v úvodu prvního čísla dvanáctého ročníku: *„Do nového – již dvanáctého – ročníku Výtvarné výchovy vstupujeme s radostným sdělením, že náš časopis bude opět vycházet desetkrát ročně, každý sešit o dvaatřiceti stranách v křídové obálce s barevnými reprodukcemi. ... celkový roční počet stránek textu vzroste z dosavadních 240 na 320, ... dostane se našim čtenářům do rukou pravidelně každý měsíc školního roku sešit, jenž svým obsahem povede stále k přesnější a jasnější ideové orientaci ve výtvarné výchově, ke stálému zlepšování vyučovací praxe, a přinese zprávy aktuální a ne zastaralé.“*¹²⁸

Ve stejném vydání nalezneme i stať o aktivitě tuzemských básníků a spisovatelů, a to výtisk prvního čísla s názvem *Zlatý máj*. Je s nadšením vítáno ve sféře estetické výchovy. Neunikne však výtvarné kritice a zhodnocení kvalit grafické práce na titulní straně. Dokládají to slova V. Pence: *„Co máme odpovědět dětem třeba již v páté třídě na jejich otázku, proč mohl grafik udělat záhlaví významného časopisu tak, jak ony to nikdy dělat nemají, protože je učíme, že je to nevkusné a v rozporu s čitelností písma?“*¹²⁹ (viz Příloha I., obr. 9)

Třináctý ročník se navrácí k dřívější struktuře vnější obálky časopisu. Opět se dovídáme o obsahu z titulní strany. V novém grafickém zpracování *Výtvarné výchovy* se setkáme s podnázvem *„odborný pedagogický časopis“*. (viz Příloha I., obr. 10)

¹²⁸ PENC, Václav. Naše výhledy a úkoly. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1957, ročník 12., č. 1. s. 1.

¹²⁹ PENC, Václav. Nový časopis. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1957, ročník 12., č. 1. s. 32.

V tomto třináctém ročníku v sešitě sedmém se dočteme například, že *Každý výsledek musí být činem pro socialistickou výchovu!* Jedná se o překlad článku, který se objevil v časopise KUNST-ERZIEHUNG. „Článek je otištěn k Týdnu přátelství československého a německého lidu v září 1958.“¹³⁰

Periodikum se významně podílelo na vnitřní změně školního kreslení. V roce 1960 můžeme tuto změnu vnímat zvnějšku díky novému názvu předmětu – výtvarná výchova. Jak sám píše J. Uždil o několik let později: „Odborný časopis, který zahajuje svůj šestadvacátý ročník, má právo považovat sebe sama za svědka, ne-li za přímého účastníka a podněcovatele změn, které daný obor za čtvrt století prodělal.“¹³¹

Vznik *Estetické výchovy*

Další návaznost tohoto periodika sledujeme od roku 1959. Státní pedagogické nakladatelství vydává *Estetickou výchovu*. Tento časopis utvářely významné výtvarné osobnosti tehdejší Československé republiky pod vedením prof. dr. Františka Holešovského¹³². Tyto změny také doprovází nový celkový vzhled. Mění se formát časopisu z obdélníkového na větší, a to na formát A4. Později v letech 1964 – 1966 se naposledy zmenší na nový čtvercový tvar.

Vznikl sloučením dvou periodik, a to *Výtvarné a Hudební výchovy*. Informace o struktuře a obsahu periodika se nyní dovídáme z obálky časopisu na zadní straně. Nejdříve je uveden *obsah*, dále pak rozdělení na sekce: *Příloha pro učitele výtvarné výchovy*, *Příloha pro učitele hudební výchovy*, *Noty*, *Obálka*, *Barevné přílohy*. Vlivem spojení těchto časopisů do jednoho se odehrály i další redakční změny.

---

¹³⁰ KÜHNE, Friedrich. Každý výsledek musí být činem pro socialistickou výchovu! *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958, č. 7. s. 197.

¹³¹ UŽDIL, Jaromír. Jubilejní úvaha: kam směřuje Estetická výchova. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985, č. 1. s. 1.

¹³² HOLEŠOVSKÝ, František (*28. 11. 1904 - †8. 2. 1985). Významná osobnost československé výtvarné a estetické výchovy – profesor pedagogické fakulty, výtvarný a literární kritik, spisy z oboru literatury, umění a estetiky, překladatel.

Dvojakost *Estetické výchovy*

V periodiku *Estetická výchova* se tedy mísí dva humanitní obory, a to výtvarná a hudební výchova. Můžeme vnímat přínosnost propojením těchto sfér, například vychází články „*Dětský výtvarný projev a hudba*“, „*Hudba a výtvarné umění*“. Přináší to i další podněty a pozitivní inspiraci do výuky, kdy můžeme využít hudby jako námětu pro výtvarné zpracování či naopak.

Mimo texty ryze výtvarnické či hudebnické se v tomto periodiku setkáváme s tématy, jako jsou například *Duševní hygiena – estetika životního stylu*, *Čtenářský zážitek a estetická výchova*. Můžeme tedy říci, že se ještě více rozšířil tematický okruh časopisu.

V roce 1987 se v *Estetické výchově* objevuje také autentické vnímání dětí, které je pro nás úsměvné a zároveň nám umožňuje proniknout k dětskému chápání, jež je bezprostřední.

„*Co děti napsaly nebo řekly*“

„*Ze slavných mužů se dělají pro školy sádrové hlavy.*

Malíř po své smrti přestal malovat a živil se prodejem svých obrazů.

*Zasloužilý umělec se pozná podle toho, že už je dost starý. ...*¹³³

Změny v názvu periodika

Estetická výchova s podtitulem *měsíčník pro výtvarnou, hudební a obecně estetickou výchovu* existoval do roku 1968. Vlivem pozitivních společenských stimulů v tomto roce vzniká samostatná *Výtvarná výchova* a na straně druhé periodikum s názvem *Hudební výchova*. Tato změna však neměla dlouhé trvání a školním rokem 1970/1971 dochází opět ke sloučení těchto sfér v jedno společné periodikum. Vrací se zpět k původnímu názvu *Estetická výchova*, který přetrvává až do roku 1991.

Časopis je využit do posledního místa. Je naplněn texty, které mohou být rozsáhlejší nebo jen krátké, tištěné pouze na okraj stránky. Zadní strana obálky

---

¹³³ RICHTER, Václav. *Co děti napsaly nebo řekly. Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, č. 7. s. 221.

je také využita, většinou pro rubriku „Zrcadlo výtvarných kroužků“ či pro ukázky jiných dětských prací, nebo také pro nějaká důležitá sdělení určitého čísla. V roce 1965 se opět mění umístění obsahu a informace o redakci, tentokrát se vrací zpět na vnitřní titulní stranu. Nově je zařazeno „V příštím čísle“.

Redakce časopisu

Redaktorem se stává doc. dr. František Sedlák, CSc.¹³⁴, Anna Wünschová¹³⁵ se věnovala redakci výtvarného oddílu. Rokem 1978 se dále výtvarněvýchovné části ujímá PhDr. Alena Dokonalová¹³⁶.

Na začátku devadesátých let se do vedení redakční rady dostává Prof. PhDr. Igor Zhoř, CSc. Změny jsou pozorovatelné na první pohled. Zalistujeme-li odborným časopisem „*Estetická výchova – řada pro výtvarnou výchovu*“ zpozorujeme větší hru s písmem časopisu, který je černobílý, ale uprostřed periodika nacházíme dvoustranu s barevnými fotografiemi na kvalitnějším papíře. Tyto změny proběhly hlavně z důvodu snížení nákladů časopisu, který je od roku 1992 pod odbornou garancí Katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. „*Naštěstí pro existenci časopisu našla na sklonku šk. roku 1990/91 nejen pochopení, ale i podporu u tehdejší katedry výtvarné výchovy PedF UK v Praze a u nového vedení fakulty ...*“¹³⁷. Prožitá krize a znovuzrození *Estetické výchovy* vyústily v samizdatovém čísle v roce 1991, které bylo jediným vydáním a snad i posledním tohoto druhu.

Jak je z nového podnázvu zřejmé, periodikum je nyní zaměřeno pouze na výtvarnou výchovu. Každá z výchov má nyní svůj vlastní prostor pro publikaci. Nově periodicky vychází pouze čtyřikrát ročně.

---

¹³⁴ SEDLÁK, František (*27. 7. 1916 - †2002). Přední český odborník hudební teorie. Byl vedoucím katedry hudební výchovy na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Publikace z oboru.

¹³⁵ WÜNSCHOVÁ, Anna. Pracovnice v oboru výtvarné výchovy, redaktorka.

¹³⁶ DOKONALOVÁ, Alena (*7. 10. 1935). Redaktorka, publikace z oboru.

¹³⁷ ŠAMŠULA, Pavel. Dvacet let časopisu *Výtvarná (Estetická) výchova* na Pedagogické fakultě UK v Praze. *Výtvarná výchova 1/2013*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2013, č. 1. s. 2 – 3.

Kontext doby a periodikum

V *Estetické výchově* z března 1971 vyšel článek „*Výchova dětí a Terezín*“. Tento text je pojat jako vyprávění bývalých učitelů i dětí z terezínského ghetta. Názorně vidíme, že se časopis obrací i do historie a tehdejší osudy a závažná společenská situace mu nejsou cizí. Výpovědi jsou autentické – jedná se o vyprávění přeživších z pohledu dítěte či učitele nebo zasloužilého umělce.

„*Člověk, který v nejtěžších chvílích svého života, v bídě, v utrpení a v nelidském ponížení hraje, zpívá, recituje a vůbec umělecky tvoří, zůstává „člověkem navzdory“ a dostává se vysoko nad své trýznitele. ... Proto mne často vede k zamyšlení, proč v podmínkách naší výchovy, kdy pro to máme všechny předpoklady, s výchovou uměním zbytečně šetříme.*“¹³⁸ Takto se zamýšlí bývalý terezínský vychovatel Rudolf Franěk.

„*Kreslily jsme často. Někdy nám naše učitelka řekla, co máme dělat a jak to namalovat. Většinou jsme malovaly podle svých představ. Pomalované listy jsme měly neustále po ruce, kdyby náhodou během vyučování vtrhla do místnosti nečekaná návštěva z německé komandatury – vždyť vyučování bylo zakázané.*“¹³⁹

Vzpomínky na ghetto od Věry Kosinové, která patřila k necelé stovce přeživších terezínských dětí.

„*Umění, a zejména hudba, pomáhaly přežít ...*“¹⁴⁰ Slova z vyprávění zasloužilého umělce Karla Reinera¹⁴¹.

Když si přečteme tyto řádky, najednou si uvědomíme, jak se pro nás posouvá význam umění. Co může pro společnost v daných hrůzných podmínkách znamenat? Vedou k zamyšlení, co pro nás umění znamená dnes ... Je důležité ohlížet se také do minulosti a uvědomovat si vliv kontextu doby.

Kontext doby je také tím nejsilnějším měřítkem, které periodika zaznamenávají, *Výtvarnou* resp. *Estetickou výchovu* nevyjímaje. Sedmdesátá léta dvacátého století se vyznačují tématy „*Reforma estetické výchovy v SSSR*“, „*Výtvarné umění v době vědeckotechnické revoluce*“. Osmdesátá léta s sebou nesou například „*Architektura 20. století*“, „*Rekonstrukce Národního divadla*“, „*Dnešní Bauhaus a výchova designerů v NDR*“. V devadesátých letech pak „*Výtvarná výchova*

¹³⁸ *Výchova dětí a Terezín – vyprávění bývalých učitelů i dětí z terezínského ghetta. Estetická výchova.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970, č. 7. s. 169.

¹³⁹ [tamtéž] s. 169.

¹⁴⁰ [tamtéž] s. 170.

¹⁴¹ REINER, Karel (*27. 6. 1910 - †17. 10. 1979). Redaktor časopisu Rytmus. Hudební kritik, metodik a historik. Publikace z oboru.

na svobodě". Igor Zhoř formuluje: „Po čtyřiceti letech je výtvarná výchova opět zbavena okovů. Konečně přestáváme myslet na svíce, jež je třeba zapalovat vrchnosti, a snad se už nebudeme muset neustále klanět u vrbiček. Máme možnost říkat si svou pravdu, rozběhnout se po více kolejích, přít se a nemyslet při tom na to, kdo by nás mohl postihnout svou zlobou či nelibostí.“¹⁴²

Velice aktuálním tématem současnosti je lidská bytost versus počítačová technika, toto otevřela již Lea Švancarová¹⁴³ s ohledem na výtvarnou výchovu v osmdesátých letech článkem „Význam výtvarné výchovy pro generaci počítačového věku“ „... svět mimo nás – svět v nás. Oba světy jsou ovšem v interakci. Svět, v němž žijeme, pracujeme a tvoříme, není homogenním prostředím života. ... V současné době se stala aktuální otázka, zda pronikání počítačové techniky má vliv na utváření obrazu světa a zda také ovlivňuje utváření osobnosti současného člověka.“¹⁴⁴ Přetrvává i do dalších let a postupem času nabírá na důležitosti. V roce 2002 vychází „Perspektiva počítačů a nových médií ve výtvarné pedagogice“¹⁴⁵ – rychlý vývoj výpočetní techniky nás vede ke zkoumání možností a následnému využití i v uměleckých výchovách. Nabízejí nám nové prostředky pro tvoření.

Můžeme sami posoudit, jak často se ptáme: „Kdo jsme, kam jdeme?“. Tuto otázku pokládá I. Zhoř v úvodu třetího čísla v roce 1992. „... Uvědomuji si ovšem, že totalitní atmosféra se i na nás podepsala: na jedné straně vytvářela podvědomou autocenzuru nad veškerým naším počínáním, na druhé straně nám bránila v častější, přímé konfrontaci se světem.“¹⁴⁶ Nadcházející údobí je ve znamení tohoto trendu, vyznačuje se hledáním a objevováním toho „kým jsme“. V tomto smyslu se také množí větší zájem o alternativy pedagogiky. Již v roce 1988 zaznamenáváme v *Estetické výchově* „Fascinace a iluze – k diskusi o alternativní estetické výchově“¹⁴⁷ stejně tak i nějaké další v číslech vycházejících

¹⁴² ZHOŘ, Igor. Výtvarná výchova na svobodě. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, č. 1. s. 1.

¹⁴³ ŠVANCAROVÁ, Lea. Psycholožka, překladatelka publikací z oboru psychologie (z němčiny).

¹⁴⁴ ŠVANCAROVÁ, Lea. Význam výtvarné výchovy pro generaci počítačového věku. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, č. 1. s. 2.

¹⁴⁵ BABYRÁDOVÁ, Hana. Perspektiva počítačů a nových médií ve výtvarné pedagogice. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2002, č. 1. s. 7 – 10.

¹⁴⁶ ZHOŘ, Igor. Kdo jsme, kam jdeme. *Estetická výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1992, č. 3. S. 33.

¹⁴⁷ DAVIDOVÁ, Věra. Fascinace a iluze. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, č. 5. s. 129 – 130.

v osmdesátých letech minulého století. „Naše poznámky k pojetí alternativní výtvarné výchovy mají diskusní charakter, chtěli bychom však znovu zdůraznit, že vlastní úsilí o inovace považujeme za velmi pozitivní a žádoucí.“¹⁴⁸ Alternativní systém školství rozvíjející se už v 60. letech získává novou pozornost, „Úloha umění ve waldorfských školách“ – „zásadní roli zde může hrát umění, které spojuje svět vnímatelný smysly se světem duchovním.“¹⁴⁹ Hledání koncepce výtvarné výchovy a snaha o maximální využití „svobodného“ školství vede právě k „alternativám“ - „Koncepce totální estetické výchovy – výchovy nezbažené krásy a atraktivnosti – se ve waldorfských školách stává skutečností.“¹⁵⁰

Výtvarná výchova z roku 1996 má přímo terapeutický ráz: „Meditativní hra s kameny“, „Terapeutický význam dětské kresby“, „Arteterapie a výtvarná výchova – průniky a souvislosti“, „Barevné obrazy duše“. Ivo Hanel v úvodu svého textu: „Konec našeho století, reflektující zvýšenou potřebu komunikace, přináší integrativní tendence do mnoha oblastí lidské činnosti.“¹⁵¹

Proměny Výtvarné výchovy po roce 2000

Předsedou redakční rady se stává doc. PaedDr. Pavel Šamšula, CSc.¹⁵². Dále se mění styl pojetí obálky periodika – celý ročník má jednotný styl, jednotlivá čísla jsou odlišena jinou barevností. Rokem 2009 bylo vytvořeno vnitřní grafické uspořádání a vzhled včetně písma, jenž přetrvává do současnosti. Také přibývá stručná informace o autorovi za článkem. Od roku 2010 si ještě navíc před každým odborným textem můžeme přečíst anotaci a také „abstract“ v anglickém jazyce. Zůstává zachována koncepce černobílého tisku vyjma dvoustrany ve středu periodika.

---

¹⁴⁸ DAVIDOVÁ, Věra. Fascinace a iluze. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, č. 5. s. 130.

¹⁴⁹ DEPTA, Henryk. Úloha umění ve waldorfských školách. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1994, č. 4. s. 55.

¹⁵⁰ [tamtéž] s. 56.

¹⁵¹ HANEL, Ivo. Arteterapie a výtvarná výchova – průniky a souvislosti. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1996, č. 4.

¹⁵² ŠAMŠULA, Pavel (*19. 1. 1943). Vysokoškolský pedagog na Katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Didaktik výtvarné výchovy, publikace z oboru.

Nové století nám také přináší nové pedagogické problémy, jako například „Agresivita ve výuce výtvarné výchovy aneb: „Paní učitelko, my jsme všichni agresivní!“ Článek pojednává o tom, že agrese nemusí být chápána jen v negativním smyslu. Otevírá možnosti toho, jakým pozitivním způsobem agresi využít ve výuce výtvarné výchovy a předkládá model *didaktického projektu Člověk a zvíře*. „... považuji snahu o odstranění agrese z lidského chování nejen za bezvýznamnou a marnou, ale ve výsledku pro člověka i škodlivou. Jako účinnější varianta se mi jeví tendence agresivitu pochopit, přijmout ji a naučit se s ní pracovat ... využívat ji konstruktivním, nikoli destruktivním způsobem.“¹⁵³

Katedra výtvarné výchovy Jihočeské univerzity ve Výtvarné výchově

Katedra výtvarné výchovy Jihočeské univerzity se významným dílem také podílela na obsahu odborného periodika. Níže uvádím pro příklad některé z novějších publikovaných příspěvků.

„Článek je věnován osobnosti českého teoretika výtvarné výchovy a výtvarníka Matouše Vondráka. Formou stručného nekrologu mapuje základní rysy jeho odborného působení.“¹⁵⁴ To jsou slova z anotace článku, kterým přispěl do prvního čísla v roce 2012 PhDr. Aleš Pospíšil, Ph.D.¹⁵⁵, tajemník Katedry výtvarné výchovy na Jihočeské univerzitě. Doc. Matouš Vondrák¹⁵⁶, o kterém se v této stati pojednává, byl dlouhá léta členem redakční rady časopisu. V tehdejší *Estetické výchově* působil od roku 1985. Po změně názvu v roce 1992 pracoval v redakci *Výtvarné výchovy* ještě do roku 1998.

Ještě dříve například v roce 2008 PhDr. Aleš Pospíšil, Ph.D., publikoval článek „Polozapomenuté památky hrad Věžka – „příběh smutného osudu“¹⁵⁷. A také vychází v roce 2014 text „K prehistorii periodika *Výtvarná výchova v meziválečném*

---

¹⁵³ HÁNLOVÁ, Lada. Agresivita ve výuce výtvarné výchovy aneb: „Paní učitelko, my jsme všichni agresivní!“. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2011, č. 2. s. 18.

¹⁵⁴ POSPÍŠIL, Aleš. Matouš Vondrák – pedagog a výtvarník. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2012, č. 1. s. 11.

¹⁵⁵ POSPÍŠIL, Aleš (*12. 9. 1981). Působí na Katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Vyučuje teorii výtvarné výchovy, témata a náměty ve výtvarné výchově, základy malby a kresby, užitou grafiku a písmo. Publikačně činný z oboru. Grafík, malíř.

¹⁵⁶ VONDRÁK, Matouš (*3. 1. 1943 – †13. 12. 2011). Český výtvarný pedagog. Malíř, kreslíř a grafík. Působil na katedře výtvarné výchovy.

¹⁵⁷ POSPÍŠIL, Aleš. Polozapomenuté památky hrad Věžka. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2008, č. 3 – 4. s. 44 – 45.

Československu¹⁵⁸, na kterém se spolupodílel s autory Mgr. L. Jánskou¹⁵⁹ a PhDr. M. Filipem, Ph.D.¹⁶⁰. I další členové katedry vytvářejí obsah tehdejší *Estetické výchovy*, jako například doc. PaedDr. R. Chodura, CSc.¹⁶¹, článkem „Co ví mládež o architektuře?“¹⁶². V neposlední řadě také například Věra Vejsová, ak. mal.¹⁶³, publikuje v roce 2011 „Projekt „Sklářská tvorba“ – Interdisciplinarita tvůrčích disciplín a výtvarných postupů ve výuce nového předmětu“¹⁶⁴.

2.4 Kultura, umění a výchova

Odborné periodikum *Kultura, umění a výchova* vzniklo v nedávné době jako ryze elektronické médium. Jeho činnost sledujeme od roku 2013, a to pod záštitou Katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

„Cílem časopisu je podpořit mezioborovou komunikaci a výměnu poznatků v rozličných oblastech společenských věd, které spojuje zájem o kulturu, umění a jejich výchovný potenciál. Je určen především didaktikům expresivních oborů (výtvarné, hudební, dramatické či literární výchovy), muzejním pedagogům, teoretikům a historikům umění, pedagogům praktických uměleckých disciplín, ale i odborníkům působících v oblasti muzeologie, vizuálních studií, mediálních

---

¹⁵⁸ JÁNSKÁ, Lenka; FILIP, Michal; POSPÍŠIL, Aleš. K prehistorii periodika Výtvarná výchova v meziválečném Československu. *Výtvarná výchova 3/2014*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2014, č. 3. s. 19 – 25.

¹⁵⁹ JÁNSKÁ, Lenka. Působí jako učitelka na SPŠ a VOŠ grafické v Praze. Studentka doktorského studia na Katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

¹⁶⁰ FILIP, Michal. Odborný asistent na Katedře pedagogiky Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a redaktor měsíčníku pro výchovně vzdělávací práci s dětmi v mateřské škole Včelička.

¹⁶¹ CHODURA, Radko (*15. 8. 1946). Působil jako vedoucí Katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity do roku 2014. Vyučuje architekturu, architektoniku a stavebně historické průzkumy. Publikuje se zaměřením na architekturu. Věnuje se reliéfu.

¹⁶² CHODURA, Radko. Co ví mládež o architektuře? *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, č. 6. s. 189 – 190.

¹⁶³ VEJSOVÁ, Věra (*5. 2. 1956). Působí na Katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity jako vyučující prostorové tvorby a sklářské tvorby. Zabývá se autorským designem užitého skla, tvorbou plastik a objektů. Je držitelkou řady prestižních ocenění.

¹⁶⁴ VEJSOVÁ, Věra. Publikační činnost. *Vejsova* [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.vejsova.com/index.php?dir=pub>.

studií, *kulturní antropologie ad.*¹⁶⁵ Vychází dvakrát ročně a publikační příležitost zde mají nejen odborníci.

Časopis je koncipován dle své redakce a redakční rady. Vedoucí redaktorkou je Mgr. Petra Šobánková, Ph.D.¹⁶⁶ Samotná redakce je zastoupena dalšími čtyřmi osobnostmi, jsou to Mgr. Gabriela Piáčková, Th.D.¹⁶⁷, Mgr. Veronika Jurečková¹⁶⁸, akad.soch. Tomáš Chorý, ArtD.¹⁶⁹, a Mgr. Jolana Lažová¹⁷⁰. Dále na časopise pracuje redakční rada pod vedením předsedkyně doc. PhDr. Hany Myslivečkové, CSc.¹⁷¹ Redakční rada má celkem dvacet členů včetně předsedkyně redakční rady. Je sestavena z významných osobností. Jedná se o odborníky tuzemské i zahraniční. Mimo jiné mezi ně patří také MgA. Petr Brožka¹⁷², který působí na Katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Časopis publikuje různorodá témata vztahující se k jeho koncepci. Statě mohou mít formu teoretických, empirických a přehledových studií, dále také publikuje diskuse, zprávy a recenze. Autoři textů mohou být jednak odborníci, studenti daného oboru nebo profesori se zkušenostmi z praxe. Veškeré příspěvky jsou recenzovány a objevují se jak v češtině, tak i ve slovenštině.

V aktuálním čísle tedy najdeme například teoretickou studii s názvem *Umění pro život – kriticky myslet o umění*, kterou publikovala členka redakce Veronika Jurečková. „V článku předkládáme dva učební modely používané v edukační praxi při interpretaci uměleckých děl. Oba přitom směřují k odlišným vzdělávacím cílům. Model, který zde nazýváme *umělecko-historický*, vede studenty

---

¹⁶⁵ Profil časopisu. *Kultura, umění a výchova* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013, [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: http://www.kuv.upol.cz/index.php?id_menu=1&seo_url=profil-casopisu.

¹⁶⁶ ŠOBÁNKOVÁ, Petra (*1975). Odborná asistentka pro obor didaktika výtvarné výchovy na Katedře výtvarné výchovy na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

¹⁶⁷ PIÁČKOVÁ, Gabriela. Pedagožka, texty a překlady z teologie.

¹⁶⁸ JUREČKOVÁ, Veronika (*3. 4. 1978). Koordinátorka projektu. Studentka doktorského studijního programu.

¹⁶⁹ CHORÝ, Tomáš (*1960). Věnuje se užité grafice, sochařství a kamuflážním barvám. Působí jako odborný asistent na Katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (v oborech Písmo a typografie, Grafický design).

¹⁷⁰ LAŽOVÁ, Jolana. Studentka doktorského studijního programu. Věnuje se fotografii a malbě.

¹⁷¹ MYSLIVEČKOVÁ, Hana (*1948). Vedoucí Katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Historička umění - zabývá se architekturou a sochařstvím pozdní gotiky a renesance na Moravě, souběžně výtvarné kultuře 20. století.

¹⁷² BROŽKA, Petr (*9. 1. 1974). Výtvarník – malíř. Působí jako pedagog na Katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

*k porozumění kulturnímu a historickému kontextu díla. Druhý edukační model, vedený postupy kritického myšlení, ... směřuje k hledání osobního a sociálního významu díla ...*¹⁷³

Ve stejném čísle má své místo také zpráva *Ohlédnutí za celostátním setkáním členů Asociace výtvarných pedagogů*, jejíž autorkou je Mgr. Václava Zamazalová¹⁷⁴. „Článek je stručnou zprávou o celostátní vzdělávací akci Asociace výtvarných pedagogů ...“¹⁷⁵ tuto zprávu podává pedagožka z praxe – vedoucí učitelka výtvarného oboru na Základní umělecké škole v Dačicích.

Poslední číslo časopisu (2/2014) tvoří celkem dvanáct příspěvků nejen z oblasti výtvarné. Setkáme se zde také například s texty: *„Inspirace při výuce varhanní improvizace na základní umělecké škole“*, *„Toto je ... jako když ... kost (Pedagogická komunikace s dětským návštěvníkem jako algoritmus efektivní muzejní edukace)“*.

Časopis má také svůj elektronický archiv starších vydání, do kterého může každý nahlédnout a přečíst si i starší pojednání. Velice přínosné pro výtvarnou praxi může být *„Jak „zabít“ tvořivost ve výtvarné výchově“*, kde autorka v závěru přímo předkládá *„5 faktorů negativně ovlivňujících tvořivost“*. Uvádí, že jimi jsou *nedostatečný formát, omezené prostředky, nedostatečné a nevhodné prostředky, používání šablon a předloh, aktivita zaměřená na výrobek a produkt, ploché téma*. V závěru autorka shrnuje své poznatky *„Základy k tvořivému přístupu ke světu, přetvářecím aktivitám, iniciativě v poznávání jsou kladeny v mateřské škole. Ačkoli výtvarná oblast není jedinou, ve které se tvořivost může projevit, jedná se o jeden z důležitých nástrojů, kterými je možné tvořivost rozvíjet. ...“*¹⁷⁶ Úplně na závěr pokládá řečnické otázky, které vybízejí k zamyšlení: *„Jak definují učitelé cíle*

---

¹⁷³ JUREČKOVÁ, Veronika. 2014. Umění pro život – kriticky myslet o umění. *Kultura, umění a výchova*, 2(2) [cit. 2015-03-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z:

http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=7&clanek=46.

¹⁷⁴ ZAMAZALOVÁ, Václava (*5. 10. 1952). Výtvarnice. Vedoucí učitelka výtvarného oboru na ZUŠ Dačice.

¹⁷⁵ ZAMAZALOVÁ, Václava. 2014. Ohlédnutí za celostátním setkáním členů Asociace výtvarných pedagogů. *Kultura, umění a výchova*, 2(2) [cit. 2015-03-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z:

http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=7&clanek=50.

¹⁷⁶ ŠTĚPÁNKOVÁ, Kateřina. 2013. Jak „zabít“ tvořivost ve výtvarné výchově. *Kultura, umění a výchova*, 1(1) [cit. 2015-03-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z:

http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=3&clanek=21.

*vzdělávání ve výtvarné oblasti? Jaké je jejich pojetí tvořivosti? Jak se pojí jimi realizované výtvarné aktivity s podporou tvořivosti?*¹⁷⁷

Tyto otázky mohou zůstat pouze řečnickými nebo se mohou stát předmětem další diskuse, která se může rozvinout díky elektronické formě časopisu. Veškeré komentáře se objevují pod každým článkem. Tato forma časopisu přináší tedy velice cenné okamžité reakce čtenářů.

Redaktorka časopisu uvedla první číslo nového časopisu statí s názvem „Ostrov zítřejšího dne“. Mimo jiné zde uvádí, jak na nás působí média v dnešní době a jaké nové potřeby přináší: *„Doba internetu a technologií nás vybízí k využití nových způsobů komunikace i v oblasti informační základny výše zmíněných vědních disciplín. Bohatá a zároveň široce dostupná informační báze je nezbytná pro další šíření a diskutování nových poznatků a myšlenek. Je proto namístě využívat při jejím rozšiřování stále více internet a síťová média.*¹⁷⁸

---

¹⁷⁷ ŠTĚPÁNKOVÁ, Kateřina. 2013. Jak „zabít“ tvořivost ve výtvarné výchově. *Kultura, umění a výchova*, 1(1) [cit. 2015-03-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z: http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=3&clanek=21.

¹⁷⁸ ŠOBAŇOVÁ, Petra. 2013. Ostrov zítřejšího dne. *Kultura, umění a výchova*, 1(1) [cit. 2015-03-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z: http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=3&clanek=10.

II. Praktická část

3 Poster

„... poster (angl. poster – plakát) je estetickou vizuální kombinací designu, barev a odkazu s cílem upoutat pozornost čtenáře a udržet ji do té míry, aby se v jeho mysli zafixovaly podstatné myšlenky z posteru.“¹⁷⁹ V případě tvoření posteru si autor musí odpovědět na základní otázky. **Co** jím chce dosáhnout – v případě této diplomové práce je záměrem podat přehledný vývoj odborných časopisů. **Jak** toho chce dosáhnout – postery této práce zobrazují vizuální vzhledy titulních stran periodik, díky nimž dosáhneme přehlednosti ve vývoji, a zároveň dokáží zaujmout svou barevností a pestrostí námětů. **Komu** je poster adresován – odborné veřejnosti, která zahrnuje kohokoliv, kdo má zájem dovědět se o tuzemských odborných výtvarných časopisech, a tím zároveň může proniknout do problematiky našeho oboru – do výtvarné výchovy. „Všeobecně lze říci, že poster by měl přinést v koncentrované formě informace srovnatelné s tím, co nabízí úplná verze tištěné práce.“¹⁸⁰

Pro zachování funkčnosti posteru je důležitá hlavně jeho obrazová část, která by měla zaujmout na první pohled. Pro písmo obecně platí, že má být větší a textu nemusí být mnoho. „Je nutné si uvědomit, že poster je v první řadě vizuální prezentace a že textový materiál pouze doplňuje grafickou část.“¹⁸¹ Text použitý v posteru by tedy měl obsahovat jen důležité informace. Měli bychom ho volit uváženě a dbát při výběru na selektování přebytečných údajů. Věty bychom měli stylizovat krátce a výstižně. „Optimální je členit plochu posteru tak, aby cca 20 % zabral text, 40 – 50 % zabrala grafická část a 30 – 40 % tvořil volný prostor.“¹⁸² V textu používáme známá slova, vyhneme se například nezvyklým a zkráceným názvům. Na posteru by neměla být nejvýraznější barva pozadí. Barevné tóny volíme s uvážením, dbáme na dobrou čitelnost písma a celkový vyvážený vzhled. Nejlepším řešením pro dodržení kritérií posteru je volba kontrastních tónů pro pozadí a písmo.¹⁸³

---

¹⁷⁹ MEŠKO, Dušan. *Akademická příručka*. Martin: Osveta, 2006. s. 78.

¹⁸⁰ [tamtéž] s. 78.

¹⁸¹ [tamtéž] s. 81.

¹⁸² [tamtéž] s. 81.

¹⁸³ [srov.] [tamtéž] s. 78 – 84.

Postery prezentující vývoj periodika

Výstupem této diplomové práce jsou přehledové postery, které zahrnují vývoj českého odborného časopisu *Výtvarná výchova*. Jejich úkolem je zachytit významné okamžiky periodika v časové linii. Tři na sebe navazující postery zachycují odborný časopis od roku 1927, kdy je vydáván jako příloha *Výtvarných snah*. Dále procházíme fázemi jeho změn, které jsou patrné už jen z náhledu na titulní strany, a kopírují je až do současnosti.

K realizaci posteru byl vybrán grafický program *Inkscape*. Hlavní barevnost na posterech zastupují přední obálky periodik, které jsou velice pestré a rozmanité. Z toho důvodu je zvoleno bílé pozadí, nápaditá čísla časopisů můžou vyniknout. Pro postery bylo vybráno jednotné písmo, a to *Clara Serif*, které koresponduje i s diplomovou prací. Po grafické stránce nebyly přidány žádné další nadbytečné prvky, aby byly splněny základní požadavky, a to jsou čitelnost a přehlednost.

Závěr

Cílem této diplomové práce je zachytit vývoj oborových periodik předmětu výtvarná výchova. Časopisů, které vycházely a některé stále vycházejí, je mnoho, a proto jsem pro svou práci vybrala několik zásadních a blíže se jim věnovala. *Československý kreslíř* je nejstarší oporou výtvarné platformy. Dále jsem pro svou práci vybrala *Výtvarnou výchovu* – dlouhou dobu známou pod názvem *Estetická výchova*. Toto periodikum u nás vychází mnoho desetiletí, a tak s sebou nese velký kus historie tuzemské výtvarné výchovy a i samotné výtvarné kultury. „Nováčkem“ v publicistické sféře je *Kultura, umění a výchova*. Je nově vzniklou elektronickou podporou nejen výtvarné výchovy, ale otevírá se všem humanitním tématům – jak sama redaktorka píše v úvodu prvního čísla: „*Obsah prvního čísla našeho časopisu ukazuje, jak široká je škála témat, která zajímají odbornou veřejnost. Doufám, že budou přínosná i pro pedagogy v praxi a pomohou jim v nesnadné orientaci v nepřehledném a překotně se vyvíjícím oboru.*“¹⁸⁴

Práce se snaží poukázat na samozřejmou provázanost svého oboru a periodika a zároveň jak důležité je vnímat všechny vnější vlivy, které přicházejí a přinášejí další impulzy či otázky. Proto jsem v první části práce nejprve rozvedla vývoj výtvarného oboru na českých školách v závislosti na společenských a jiných událostech.

Periodikum vždy podporuje svůj obor a je důležitým prostředníkem pro odbornou veřejnost a odborníky z praxe. Díky pravidelnému publikování může rychle reagovat na určité změny a podílet se tak například na vývoji výtvarné výchovy na školách. Umožňuje sdílení zkušeností pedagogů a možnost poučit se z vlastních chyb či získat inspiraci pro svou výuku.

Odborný časopis je důležité médium nejen ve výchově a vzdělávání, ale je podstatné i pro ostatní sféry svého oboru.

---

¹⁸⁴ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. 2013. Ostrov zítřejšího dne. *Kultura, umění a výchova*, 1(1) [cit. 2015-03-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z: http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=3&clanek=10.

Použité informační zdroje

TIŠTĚNÉ ZDROJE

BABYRÁDOVÁ, Hana. Perspektiva počítačů a nových médií ve výtvarné pedagogice. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2002, č. 1. s. 7 – 10. ISSN 1210 – 3691.

BLATNÝ, Ladislav. *Z historie výtvarné výchovy na českých školách*. Brno: UJEP, 1983. 137 s. 55-990/A-83.

BROŽEK, Jaroslav. Otázky struktury systému výtvarné výchovy. *Výtvarná výchova 1968-1969*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968. s. 148 – 151.

CIVIŠ, Svatopluk. *Emil Pitter*. České Budějovice: Růže, 1978. 67 s. 43-009-78.

ČERMÁK, Rudolf. *Historie vyučování kreslení II*. Praha: ČGU, 1940. 226 s.

ČERMÁK, Rudolf. *Historie vyučování kreslení III*. Praha: ČGU, 1941. 206 s.

ČERMÁK, Rudolf. Hřbitovy v dětské kresbě. *Výtvarná výchova*. Praha: Česká grafická Unie a. s., 1939, ročník VI., svazek 1. s. 5 – 28.

DAVID, Jiří. Cíle a metodologická kritéria výtvarné výchovy. *Výtvarná výchova 1968-1969*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969. s. 167 – 169.

DAVIDOVÁ, Věra. Fascinace a iluze. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, č. 5. s. 129 – 130. ISSN 46508.

DEPTA, Henryk. Úloha umění ve waldorfských školách. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1994, č. 4. s. 55 - 56. ISSN 1210 - 3691.

GEBAUEROVÁ, A. Anketa o pěstování lidového ornamentu ve škole. *Náš směr 1910 – 1911*. Brno: L. Hochmuth, 1910. s. 105.

HANEL, Ivo. Arteterapie a výtvarná výchova – průniky a souvislosti. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1996, č. 4. ISSN 1210 – 3691.

HÁNLOVÁ, Lada. Agresivita ve výuce výtvarné výchovy aneb: „Paní učitelko, my jsme všichni agresivní!“. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2011, č. 2. s. 18 – 25. ISSN 1210 – 3691.

HNÁTEK, B. Správné cesty kreslení. *Československý kreslíř 1936-1937*. Praha: Státní nakladatelství, 1937. s. 49.

CHODURA, Radko. Co ví mládež o architektuře?. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, č. 6. s. 189 – 190.

JÁNSKÁ, Lenka; FILIP, Michal; POSPÍŠIL, Aleš. K prehistorii periodika *Výtvarná výchova* v meziválečném Československu. *Výtvarná výchova* 3/2014. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2014, č. 3. s. 19 – 25. ISSN 1210 – 3691.

KASIJAN, V.; TROCHIMENKO, K.; GELMAN, M.; OSTAŠINSKIJ, N.; NOVIKOV, A.; LEVICKIJ, S. Z diskusí o výtvarné výchově v SSSR. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, ročník IX., č. 2. s. 52 - 62.

KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A – Ž*. Praha: Academia, 2005. 879 s. ISBN: 80-200-1351-2.

KÜHNE, Friedrich. Každý výsledek musí býti činem pro socialistickou výchovu!. *Výtvarná výchova* 1958. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958, č. 7. s. 196 – 197.

LANGER, Karel. Fysiologie oka. *Výtvarná výchova*. Praha: Praha: Československá grafická Unie a. s., 1936, ročník II., svazek 3. s. 45 - 49.

LANGER, Karel. Nádobky na vodu. *Výtvarná výchova*. Praha: Československá grafická Unie a. s., 1936, ročník II., svazek 3. s. 64.

MEŠKO, Dušan. *Akademická příručka*. Martin: Osveta, 2006. 481 s. ISBN 80 – 8063 – 219 – 7.

MIKANOVÁ-URBANOVÁ, E. Anketa o pěstování lidového ornamentu ve škole. *Náš směr 1910-1911*. Brno: L. Hochmuth. s. 124.

NETOLICKÝ, J. Anketa o pěstování lidového ornamentu ve škole. *Náš směr 1910-1911*. Brno: L. Hochmuth, 1910. s. 125.

PENC, Václav. Naše výhledy a úkoly. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1957, ročník 12., číslo 1. s. 1 - 3.

PENC, Václav. Nový časopis. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1957, ročník 12., číslo 1. s. 32.

POSPÍŠIL, Aleš. *Antologie katedry výtvarné výchovy na jihu Čech*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2013. 114 s. ISBN: 978-80-7394-387-5.

POSPÍŠIL, Aleš. Matouš Vondrák – pedagog a výtvarník. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2012, č. 1. s. 11 – 12. ISSN 1210 – 3691.

POSPÍŠIL, Aleš. Polozapomenuté památky hrad Věžka. *Výtvarná výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2008, č. 3 – 4. s. 44 – 45. ISSN 1210 – 3691.

REICHENTAL, František. Impresivná, expresivná, konstruktívna a pohybová kresba. *Výtvarná výchova*. Praha: Československá grafická Unie a. s., 1936, ročník II., svazek 4. s. 10 - 19.

RICHTER, Václav. Co děti napsaly nebo řekly. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, č. 7. s. 221. ISSN 46508.

ŠACHL, Jan. Anketa o pěstování lidového ornamentu ve škole. *Náš směr 1910-1911*. Brno: L. Hochmuth, 1910. s. 130.

ŠAMŠULA, Pavel. Dvacet let časopisu *Výtvarná (Estetická) výchova* na Pedagogické fakultě UK v Praze. *Výtvarná výchova 1/2013*. Praha: PedF UK, 2013. s. 1 – 4. ISSN 1210 – 3691.

ŠVANCAROVÁ, Lea. Význam výtvarné výchovy pro generaci počítačového věku. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, č. 1. s. 2 - 3. ISSN 46508.

TAYLOR, Francis A. Současné školy umění a řemesel na kontinentě. *Výtvarná výchova*. Praha: Československá grafická Unie a. s., 1936, roč 2., svazek 3. s. 1 - 64.

UŽDIL, Jaromír. Jubilejní úvaha: kam směřuje Estetická výchova. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985, č. 1. s. 1 – 3. ISSN 46508.

UŽDIL, Jaromír. K otázce obsahu a systému: teze a poznámky k novému pojetí výtvarné výchovy. *Výtvarná výchova 1968-1969*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968. s. 126 – 128.

VONDRÁK, Matouš. *Koncepce VV a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století I*. České Budějovice: PF JU, 1996. 109 s.

VONDRÁK, Matouš. *Koncepce VV a jejich souvislosti s vývojem výtvarného umění 20. století II*. České Budějovice: PF JU, 1996. 102 s.

VORLOVÁ-VLČKOVÁ, Z. Anketa o pěstování lidového ornamentu ve škole. *Náš směr 1910-1911*. Brno: L. Hochmuth, 1910. s. 132.

VOSEČEK, Jan, POUPA, Vladimír, MACKO, Anton. Obsah učiva a otázky návaznosti. *Výtvarná výchova 1968-1969*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968. s. 57 – 59.

VOSEČEK, Jan, POUPA, Vladimír, MACKO, Anton. Potřeby a nedostatky našeho předmětu. *Výtvarná výchova 1968-1969*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968. s. 81.

Výchova dětí a Terezín – vyprávění bývalých učitelů i dětí z terezínského ghetta. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970, č. 7. s. 169.

ZHOŘ, Igor. Kdo jsme, kam jdeme. *Estetická výchova*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1992, č. 3. s. 33 - 34.

ZHOŘ, Igor. Výtvarná výchova na svobodě. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, č. 1. s. 1 – 3. ISSN 46508.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

JUREČKOVÁ, Veronika. 2014. Umění pro život – kriticky myslet o umění. *Kultura, umění a výchova*, 2(2) [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014, č. 2, [cit. 2015-03-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z:

http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=7&clanek=46.

Profil časopisu. *Kultura, umění a výchova* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013, [cit. 2015-03-26]. Dostupné z:

http://www.kuv.upol.cz/index.php?id_menu=1&seo_url=profil-casopisu.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. 2013. Ostrov zítřejšího dne. *Kultura, umění a výchova*, 1(1) [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013, č. 1, [cit. 2015-03-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z: http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=3&clanek=10.

ŠTĚPÁNKOVÁ, Kateřina. 2013. Jak „zabít“ tvořivost ve výtvarné výchově. *Kultura, umění a výchova*, 1(1) [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013, č. 1, [cit. 2015-03-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z:

http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=3&clanek=21.

VEJSOVÁ, Věra. Publikační činnost. *Vejsova* [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.vejsova.com/index.php?dir=pub>.

ZAMAZALOVÁ, Václava. 2014. Ohlédnutí za celostátním setkáním členů Asociace výtvarných pedagogů. *Kultura, umění a výchova*, 2(2) [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014, č. 2, [cit. 2015-03-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z: http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=7&clanek=50.

Seznam příloh

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části	60
Přílohy II. Finální náhled na grafické zpracování posterů	72

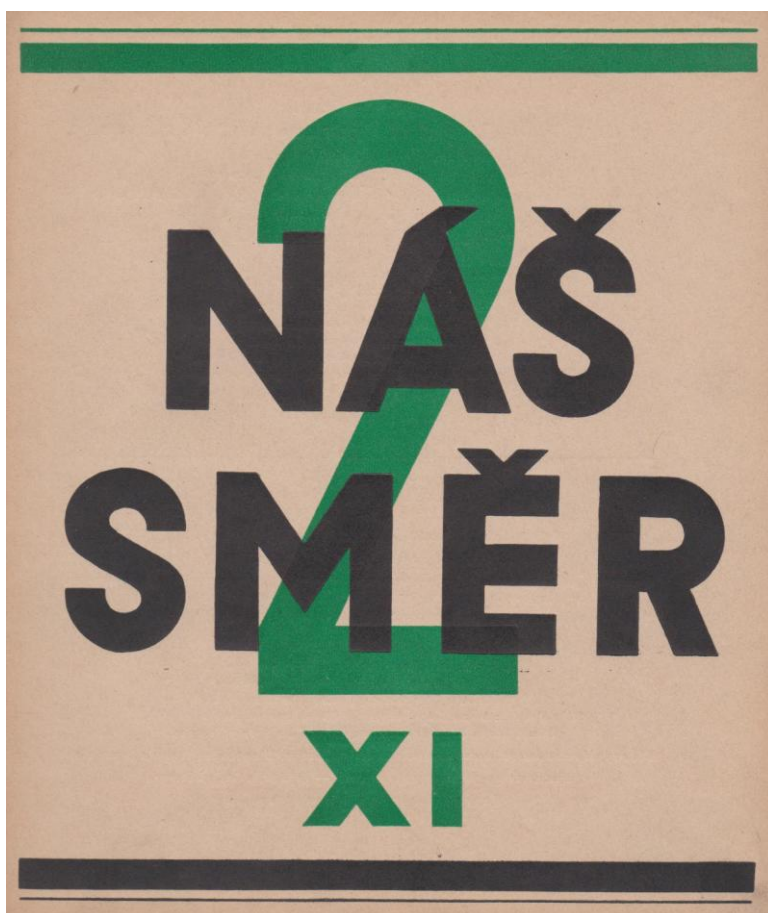
Přílohy

Přílohy I.

Obrazový materiál k teoretické části

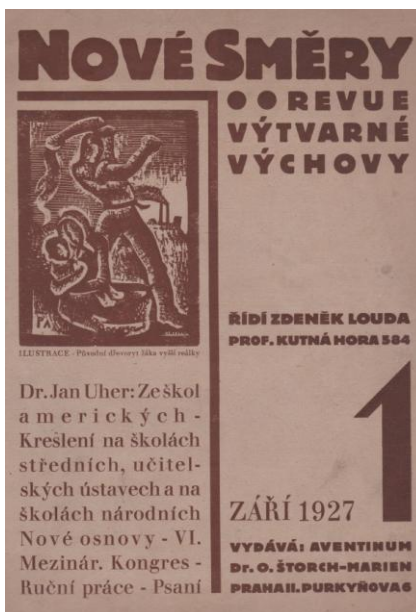
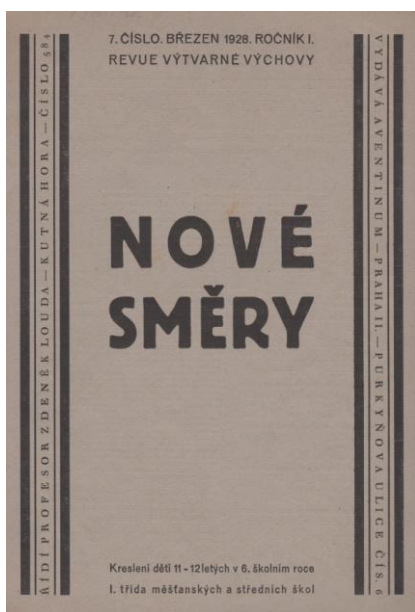
Obr. 1

V roce 1910 začíná *Český kreslíř* vycházet pod názvem *Náš směr*.

Obr. 2

Vizuální vzhledy časopisů, které navazují na *Náš směr*, jsou to *Nové směry* a později *Československý kreslíř*.

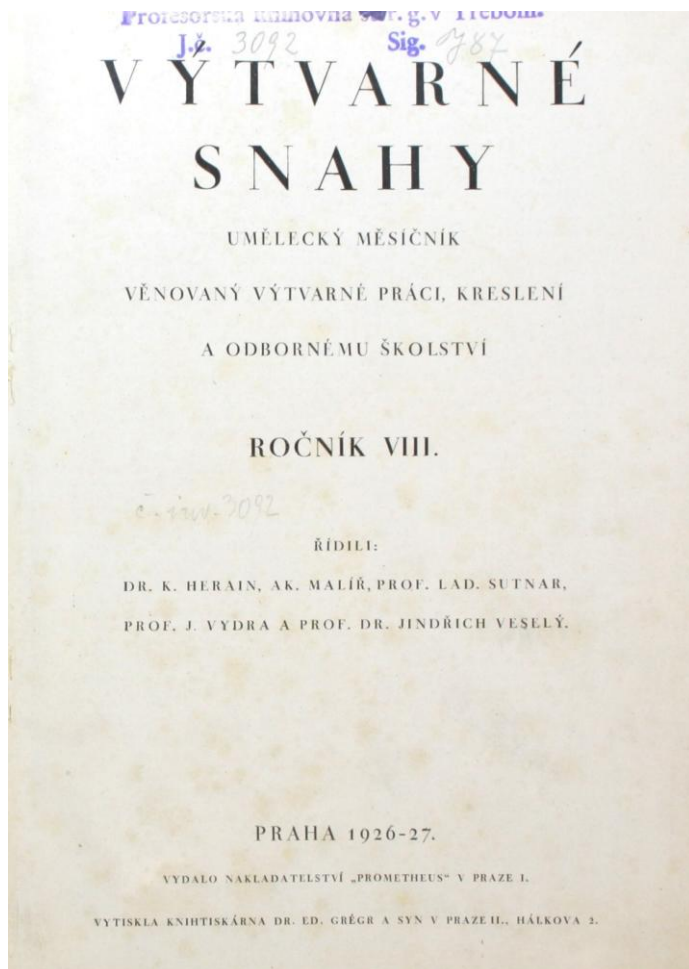
Obr. 3

Redaktor periodika *Kreslíř* Z. Louda a E. Pitter vytvořili nový výtvarný časopis *Kreslíme* (září 1939).

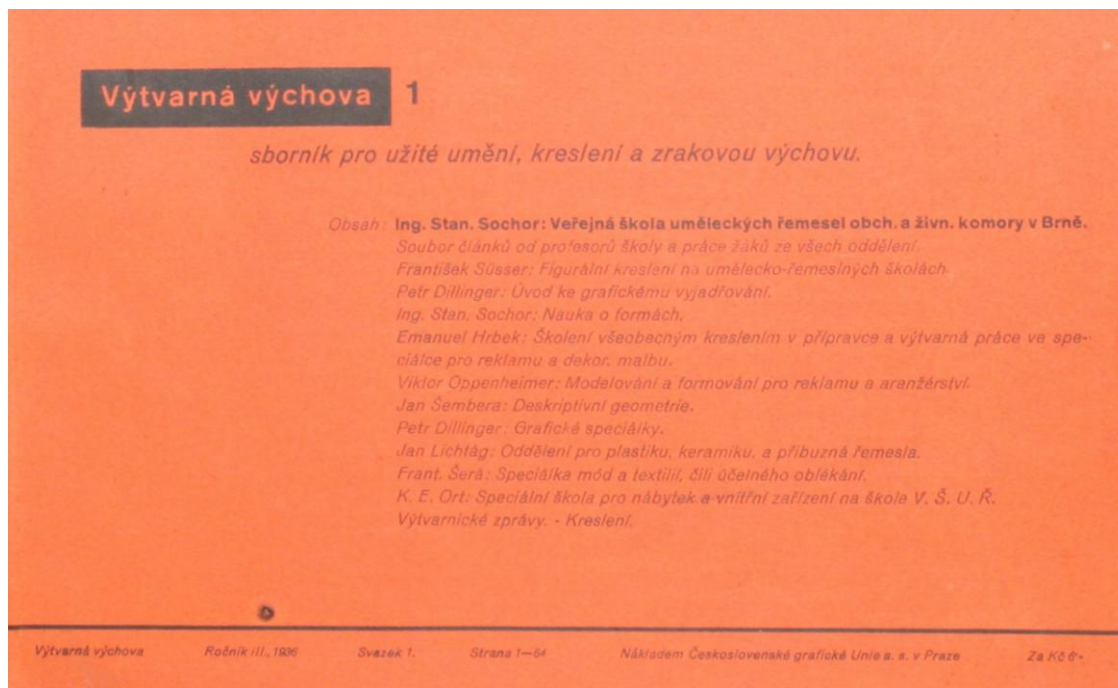
Obr. 4

Odborné periodikum *Výtvarná výchova* je velice zásadní podporou výtvarného oboru již od roku 1927, kdy se prvně objevuje jako samostatná příloha časopisu *Výtvarné snahy*.

Obr. 5

V roce 1935 vychází poprvé samostatně periodikum *Výtvarná výchova*. V počátečních letech svého vydávání měla tuto grafickou podobu.

Obr. 6

Propojení s vyučováním výtvarné výchovy je někdy přímo eminentní, zvláště pokud je na závěr tématu uveden odstavec s názvem **Důsledky pro školní praxi**.

Z článku: LANGER, Karel. Fysiologie oka. *Výtvarná výchova*. Praha: Československá grafická Unie a. s., 1936, ročník II., svazek 3. s. 49.

o této věci na sítnici, musili bychom udělat několik snímků, a to pro bílou, světle šedou a tmavošedou. (Buď-měněním clony při stejné expozici nebo prodlužováním expozice při stejné cloně). Z prvního obrázku bychom užili jen částí světlých, z druhého světle šedých a z třetího tmavošedých. Výsledný obraz byl by nevyrazností a plochostí podoben hodně zmíněným žakovským kresbám. Ve skutečnosti nám tento nepochopitelný, protože o prostorovosti tělesa se dovidáme akomodací oka, na ploše však jsme odkázáni jen na intenzitu stínu.

DŮSLEDKY PRO ŠKOLNÍ PRAXI.

Kreslený model má pozadí takové barvy, na jaký papír kreslíme. (Ovšem pouze v případě, kdy pozadí nemalujeme). Př. bílá koule před bílou stěnou má obrys osvětlené části šedý, před černou stěnou bílý. (Obr. 10.) (Vliv indukce). — Plocha ve vlastním stínu je ve styku s bílou tmavší, ve styku s vrženým stínem světlejší. (Obr. 11.) — Přetmavenou plochu sesvětlíme, obklopíme-li ji plochou ještě tmavší. — Tmavý obrázek rámuje do černého rámu, příliš světlý do bílého. Intenzitu barvy zvýšíme, omalujeme-li její okolí barvou komplementární, zeslabíme tímž tónem, ale tmavším. Špatný odstín barvy opravíme (na př. žlutou na oranžovou) když v její blízkosti položíme barvu doplňovací k té, jež nám ve směsi chybí (v našem případě tedy zelenou). . . Modrá zpurpuroví, obklopíme-li ji zelenou.

Poznámky. Uvedené důsledky jsou výtvarníkům dávno známy (méně jejich příčiny), bohužel ne však všem učitelům kreslení. Mnohé jsou v poslední době vykládány složitě konstruovanými fyzikálními poučkami, ačkoliv podstata jejich je tak prostá. Stačí podrobně si prostudovat funkci oka a konat pokusy, abychom si spolehlivě osvojili nejjzákladnější zásady kontrastu a indukce. Neméně

důležité jsou pro kreslíře partie o plošném a hloubkovém čtení a o clonění oka.

Kdo má zájem o podrobnosti, přečte si příslušnou kapitolu v knize Dr. Babáka „Fysiologie lidského těla“, odkud je částečně čerpáno i pro tuto studii.

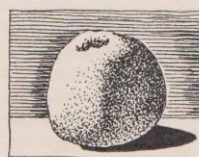
Připomínka k pokusům. S lepenkovou tabulkou postavíme se tak, aby byla plně osvětlena a aby se žáci dívali po světle, ne proti němu. Obraz barevné nálepky musí dopadat stále na totéž místo sítnice, pohled musí být proto upřen na jedno místo. Kontrast nevzniká hned po zmizení popudu, nýbrž za krátkou chvíli, po kterou je třeba zachovati klid a nedívat se na světlé předměty.

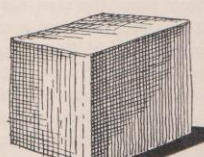
Obr. 10a.

Obr. 10b.

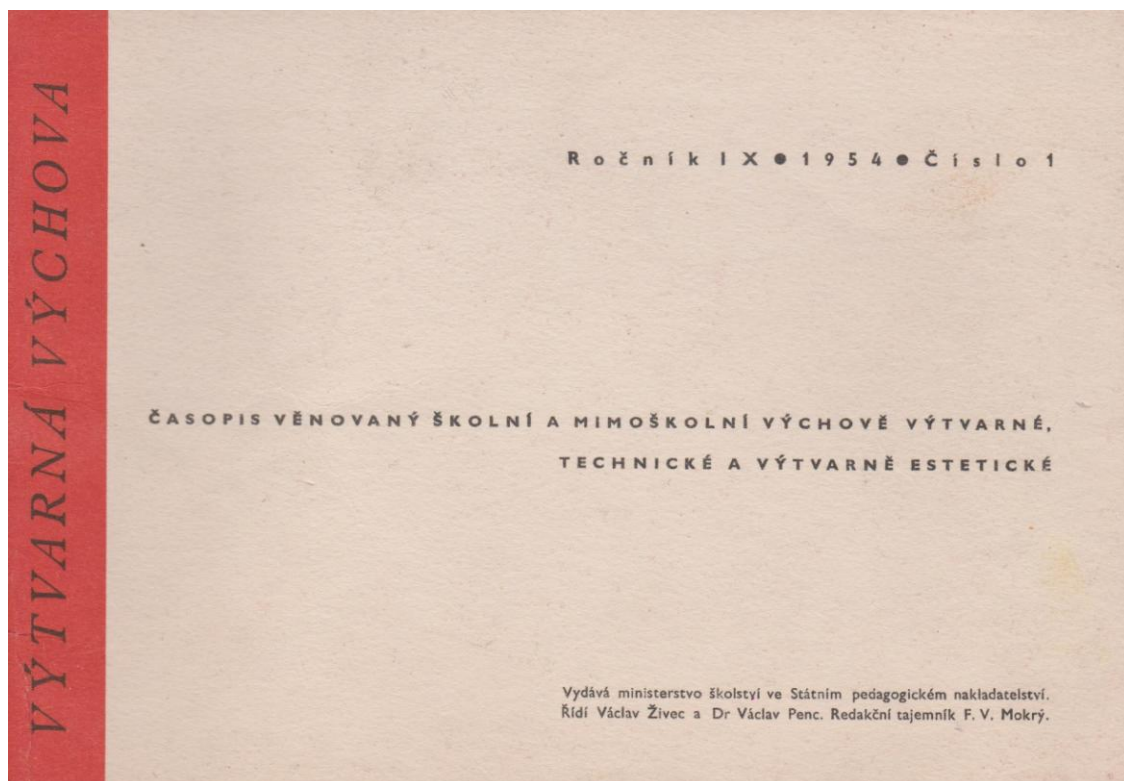
Obr. 10c.

Obr. 11.

Obr. 7

Devátý ročník přináší inovovaný vzhled *Výtvarné výchovy*, vychází od roku 1954.

Obr. 8

Výtvarná výchova také podává obrazové **příklady kýče** a věnuje se tomuto tématu.

Z článku: KASIJAN, V.; TROCHIMENKO, K.; GELMAN, M.; OSTAŠINSKIJ, N.; NOVIKOV, A.; LEVICKIJ, S. Z diskusí o výtvarné výchově v SSSR. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, ročník 9, č. 2. s. 60.

mi na odborné a umělecké školy.

Bohužel ani při tomto studiu nejsou splněny vhodné podmínky pro práci dětí: při studiu se žáci tisní ve velmi malé místnosti, ve staré, nevhodné budově.

Zdálo by se, že ministerstvo osvěty USSR a oddělení pro národní vzdělání by se měly osobně postarat o výtvarné vzdělání dětí, široce propagovat zkušenosti, zřizovat nová studia při Domech pionýrů a při školách. Ve skutečnosti tomu tak není. Ještě horší je to, že v minulém roce byl likvidován Ústřední dům umělecké

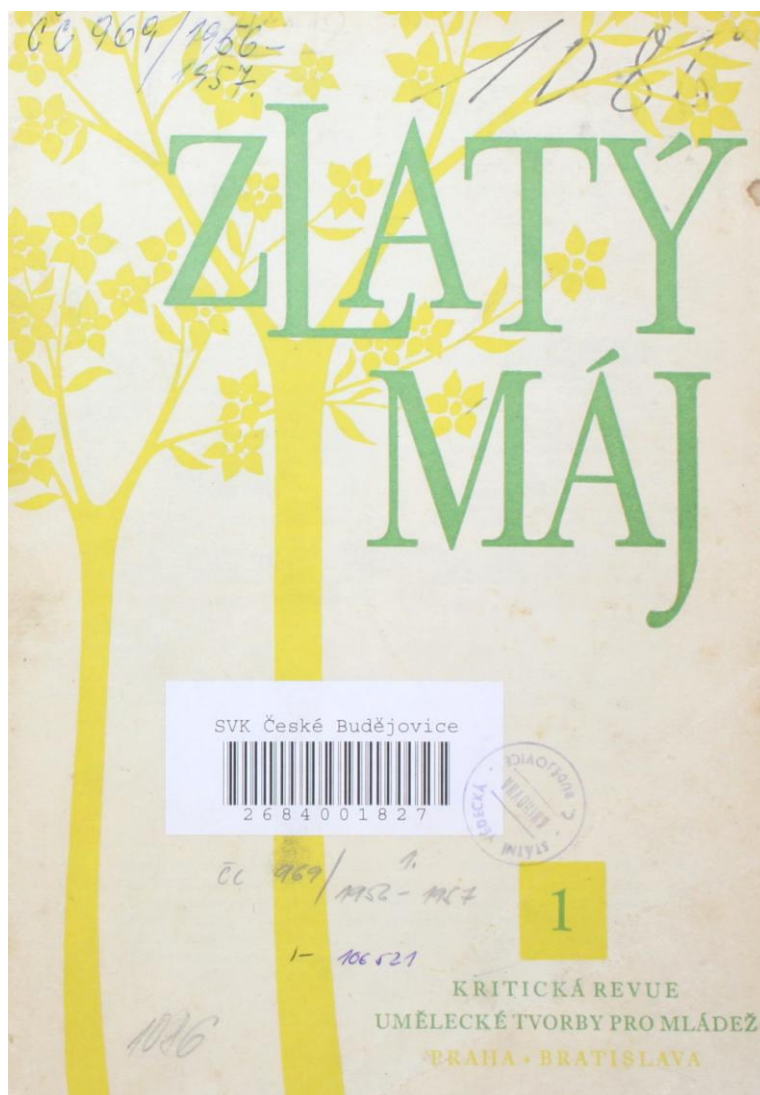
*Kýč už zcela nehorázný.
Varujeme!*

60

Obr. 9

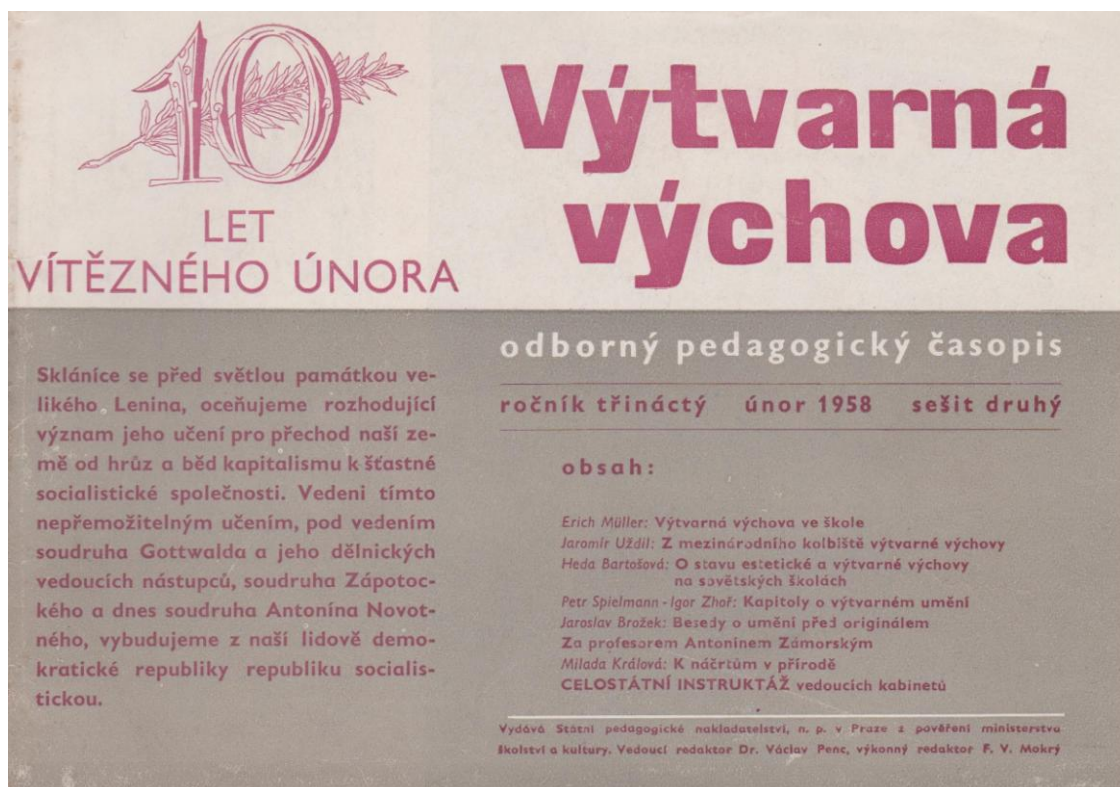
Periodikum **Zlatý máj** je s nadšením vítáno ve sféře estetické výchovy. Neunikne však výtvarné kritice a zhodnocení kvalit grafické práce na titulní straně.

Titulní strana *Zlatého máje* - 1. vydání v roce 1956.

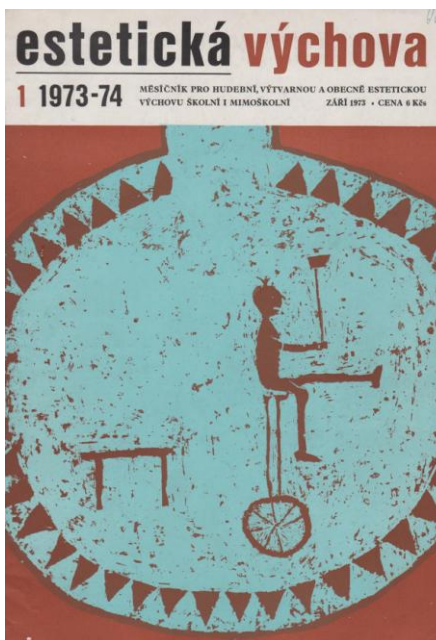
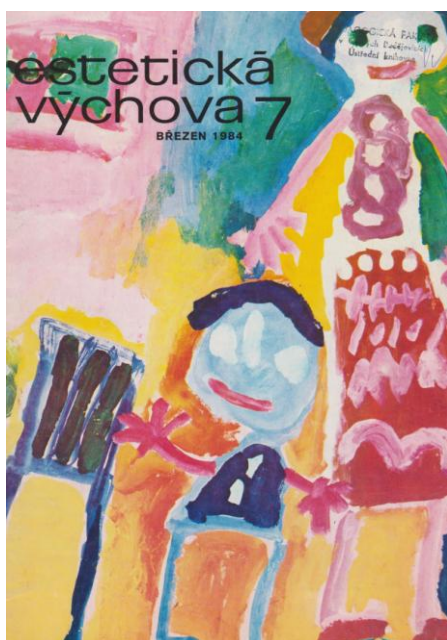
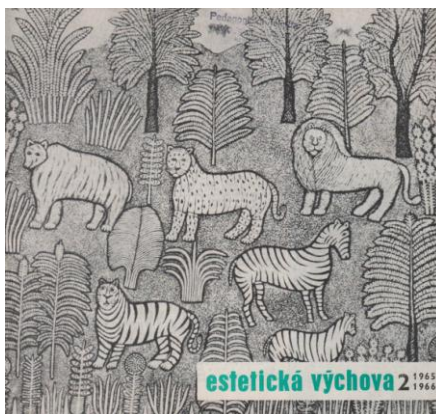
Obr. 10

Třináctý ročník se navrácí k dřívější struktuře vnější obálky časopisu. Opět se dovídáme o obsahu z titulní strany. V novém grafickém zpracování *Výtvarné výchovy* se setkáme i s novým podnázvem „*odborný pedagogický časopis*“.

Obr. 11

Náhledy vizuálního zpracování *Estetické výchovy*.

Obr. 12

Proměny vzhledu titulních stran *Výtvarné výchovy* po roce 2000.

Přílohy II.

Finální náhled grafického zpracování posterů

Náhledy na postery, které zachycují vývoj periodika *Výtvarná výchova*.

Vývoj periodika *Výtvarná výchova* v letech 1927 - 1967

Za významný výtvarný časopis považujeme *Výtvarnou výchovu*, už jen z hlediska vytrvalosti jejího vydávání. Počátek existence tohoto periodika datujeme již rokem 1927.

Udávatel periodikem je Dr. Karel Špaček, který je od roku 1927. Jeho první číslo bylo vydáno v roce 1927. Jeho první číslo bylo vydáno v roce 1927.

Ročník 10. Výtvarná výchova, 1937. Výtvarná výchova, 1937. Výtvarná výchova, 1937. Výtvarná výchova, 1937.

Ročník 10. Výtvarná výchova, 1937. Výtvarná výchova, 1937. Výtvarná výchova, 1937. Výtvarná výchova, 1937.

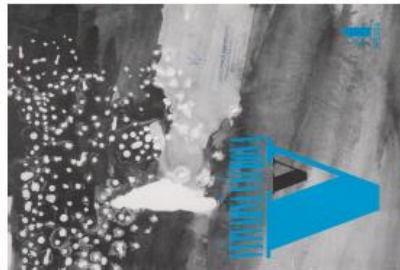
Ročník 40. Výtvarná výchova, 1967. Výtvarná výchova, 1967. Výtvarná výchova, 1967. Výtvarná výchova, 1967.

Od roku 1992 po současnost

Naděšející údělí je ve znamení uvolnění a bládní tónu „kým jíme“. V úvodu třetibo
 čítá v roce 1992 se dočtíme tvahy na téma „Kdo jíme, kams jíme?“

„Něme si toho, že po smrtové revoluci jsme nepřevládli dřevostavby předmět...
 uvědomují si ovšem, že barotání atmosféra se i na nás podjpalá: na jedné straně
 vlní řekla podvědomou autocenzura nad veškerým našim pochopením, na druhé straně
 nám bránila v častější, přímě ko vřtoznosti se světlem.“

Od roku 1992 se vřtoznosti přebírá po celonárodním ústavu Katedry vřtoznosti vřtoznosti
 Pedagogická fakulta Univerzity Masaryka v Brně. Které participativní to jako první
 vřtoznosti světa.

Měsí se 2000 se vřtoznosti přebírá po celonárodním ústavu Katedry vřtoznosti vřtoznosti
 Pedagogická fakulta Univerzity Masaryka v Brně. Které participativní to jako první
 vřtoznosti světa.

Koleno 2009 se vřtoznosti přebírá po celonárodním ústavu Katedry vřtoznosti vřtoznosti
 Pedagogická fakulta Univerzity Masaryka v Brně. Které participativní to jako první
 vřtoznosti světa.

Nové vřtoznosti přebírá po celonárodním ústavu Katedry vřtoznosti vřtoznosti
 Pedagogická fakulta Univerzity Masaryka v Brně. Které participativní to jako první
 vřtoznosti světa.

Zdroje příloh

Přílohy I.

Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Obr. 2. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Obr. 3. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Obr. 4. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Obr. 5. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Obr. 6. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Obr. 7. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Obr. 8. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Obr. 9. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Obr. 10. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Obr. 11. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Obr. 12. Scan autorka (ze zdrojů archivu KVV PF JU).

Přílohy II.

Finální náhled grafického zpracování posterů

1. Poster I. – vlastní zpracování (praktická část diplomové práce).

2. Poster II. – vlastní zpracování (praktická část diplomové práce).

3. Poster III. - vlastní zpracování (praktická část diplomové práce).